

Tomasz Grzegorzczuk

KOMENTARZ

**KODEKS
POSTĘPOWANIA
KARNEGO**

**ORAZ
USTAWA O ŚWIADKU
KORONNYM**

5. wydanie

LEX

a Wolters Kluwer business

**KODEKS
POSTĘPOWANIA
KARNEGO**

**ORAZ
USTAWA O ŚWIADKU
KORONNYM**

KOMENTARZ

Tomasz Grzegorczyk

**KODEKS
POSTĘPOWANIA
KARNEGO**

**ORAZ
USTAWA O ŚWIADKU
KORONNYM**

5. wydanie

Stan prawny: 1 kwietnia 2008 r.

KOMENTARZ

Stan prawny na 1 kwietnia 2008 r.

Projekt graficzny okładki i strony tytułowej:
Cecylia Staniszevska, Ewa Łukasik

Redaktor prowadzący:
Joanna Fitt

Wydawca:
Ewa Wysocka

Skład, łamanie:
Andrzej Gudowski

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2008

ISBN: 978-83-7601-054-0
5. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	35
Akty prawne.....	35
Periodyki.....	36
Inne	37
Skróty cytowanej literatury.....	39
Przedmowa do wydania piątego	43
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego	45
DZIAŁ I. Przepisy wstępne	45
Art. 1 [Zakres obowiązywania kodeksu].....	45
Art. 2 [Cele postępowania karnego. Zasada prawdy]	51
Art. 3 [Udział czynnika społecznego].....	56
Art. 4 [Zasada obiektywizmu].....	56
Art. 5 [Domniemanie niewinności. Zasada <i>in dubio pro reo</i>].....	57
Art. 6 [Prawo do obrony]	62
Art. 7 [Zasada swobodnej oceny dowodów].....	68
Art. 8 [Zasada samodzielności jurysdykcyjnej sądu].....	73
Art. 9 [Działanie z urzędu. Wnioski o dokonanie czynności].....	76
Art. 10 [Zasada legalizmu].....	78
Art. 11 [Umorzenie absorpcyjne].....	79
Art. 12 [Ściganie na wniosek. Cofanie wniosku].....	83
Art. 13 [Zezwolenie władzy na ściganie].....	92
Art. 14 [Zasada skargowości. Skutki odstąpienia od oskarżenia].....	95
Art. 15 [Obowiązki i uprawnienia Policji i innych organów. Obowiązki instytucji państwowych, samorządowych i społecznych].....	101
Art. 16 [Zasada informacji prawnej]	104
Art. 17 [Przesłanki procesowe negatywne].....	108
Art. 18 [Czyn jako wykroczenie lub przewinienie dyscyplinarne].....	122
Art. 19 [Sygnalizacja uchybień. Żądanie wyjaśnień].....	123
Art. 20 [Naruszenie obowiązków procesowych przez obrońcę lub pełnomocnika oraz oskarżyciela publicznego lub prowadzącego postępowanie przygotowawcze]	125

Art. 21	[Zawiadomienie o wszczęciu i ukończeniu postępowania przeciw określonym osobom].....	128
Art. 22	[Zawieszenie postępowania wskutek długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej jego prowadzenie].....	130
Art. 23	[Zawiadomienie sądu rodzinnego].....	135
Art. 23a	[Mediacja].....	135
DZIAŁ II. Sąd		140
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu.....		140
Art. 24	[Właściwość rzeczowa sądów rejonowych].....	140
Art. 25	[Właściwość rzeczowa sądów okręgowych].....	143
Art. 26	[Właściwość funkcjonalna sądów apelacyjnych].....	148
Art. 27	[Właściwość funkcjonalna Sądu Najwyższego].....	149
Art. 28	[Skład sądu na rozprawie głównej].....	150
Art. 29	[Skład sądu na rozprawie apelacyjnej i kasacyjnej].....	155
Art. 30	[Skład sądu na posiedzeniu].....	156
Art. 31	[Właściwość miejscowa].....	159
Art. 32	[Kryteria pomocnicze ustalenia sądu właściwego miejscowo].....	162
Art. 33	[Łączność podmiotowa spraw].....	162
Art. 34	[Łączność przedmiotowa spraw].....	163
Art. 35	[Badanie właściwości z urzędu. Postępowanie w razie stwierdzenia własnej niewłaściwości].....	166
Art. 36	[Przekazanie sprawy z uwagi na miejsce zamieszkania większości uczestników].....	169
Art. 37	[Przekazanie sprawy z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości].....	170
Art. 38	[Spór o właściwość].....	172
Art. 39	[Przekazanie sprawy między sądem wojskowym a sądem powszechnym].....	172
Rozdział 2. Wylączenie sędziego.....		173
Art. 40	[Wylączenie z mocy prawa – <i>iudex inhabilis</i>].....	173
Art. 41	[Wylączenie na wniosek – <i>iudex suspectus</i>].....	182
Art. 42	[Tryb wylączenia sędziego].....	184
Art. 43	[Przekazanie sprawy z powodu niemożliwości dalszego rozpoznania].....	186
Art. 44	[Wylączenie ławnika].....	187
DZIAŁ III. Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny		188
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny.....		190
Art. 45	[Prokurator jako oskarżyciel publiczny. Inne organy uprawnione].....	190
Art. 46	[Obowiązkowy udział prokuratora w rozprawie].....	195
Art. 47	[Wylączenie prokuratora].....	196
Art. 48	[Tryb wylączenia. Skutki wylączenia w odniesieniu do czynności uprzednio dokonanych].....	197
Rozdział 4. Pokrzywdzony.....		199
Art. 49	[Pojęcie pokrzywdzonego].....	199

Art. 49a	[Wniosek o zobowiązanie sprawcy do naprawienia szkody].....	204
Art. 50	[Wyłączenie niektórych uprawnień]	208
Art. 51	[Zastępstwo procesowe].....	209
Art. 52	[Skutki śmierci pokrzywdzonego]	211
Rozdział 5.	Oskarżyciel posiłkowy.....	213
Art. 53	[Instytucja oskarżyciela posiłkowego – podmiot uprawniony do działania].....	215
Art. 54	[Oskarżyciel posiłkowy uboczny].....	216
Art. 55	[Oskarżyciel posiłkowy subsydiarny. Subsydiarny akt oskarżenia]	217
Art. 56	[Ograniczenie liczby oskarżycieli posiłkowych]	220
Art. 57	[Odstąpienie od oskarżenia – skutki]	222
Art. 58	[Skutki śmierci oskarżyciela posiłkowego]	222
Rozdział 6.	Oskarżyciel prywatny	223
Art. 59	[Instytucja oskarżyciela prywatnego – podmiot uprawniony do działania].....	224
Art. 60	[Ingerencja prokuratora w sprawy prywatnoskargowe].....	226
Art. 61	[Skutki śmierci oskarżyciela prywatnego].....	228
Rozdział 7.	Powód cywilny	229
Art. 62	[Wytoczenie powództwa cywilnego przez pokrzywdzonego – termin, cel]	230
Art. 63	[Wytoczenie powództwa cywilnego przez spadkobierców pokrzywdzonego. Wstąpienie w prawa zmarłego powoda cywilnego].....	232
Art. 64	[Wytoczenie powództwa cywilnego lub popieranie go przez prokuratora]	232
Art. 65	[Przyjęcie albo odmowa przyjęcia powództwa cywilnego. Pozostawienie bez rozpoznania]	233
Art. 66	[Zakres dowodzenia powoda]	237
Art. 67	[Droga postępowania cywilnego – wniosek o przekazanie pozwu]	237
Art. 68	[Przekazanie powództwa do sądu cywilnego z powodu zawieszenia postępowania]	238
Art. 69	[Zgłoszenie powództwa w postępowaniu przygotowawczym. Zabezpieczenie roszczeń]	238
Art. 70	[Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.c.]	239
Rozdział 8.	Oskarżony	240
Art. 71	[Podejrzany a oskarżony].....	241
Art. 72	[Prawo do tłumacza. Udział tłumacza w czynnościach procesowych]	243
Art. 73	[Prawa tymczasowo aresztowanego – porozumiewanie się z obrońcą].....	245
Art. 74	[Prawa i obowiązki oskarżonego].....	246
Art. 75	[Obowiązek stawiennictwa. Skutki nieusprawiedliwionego niestawiennictwa]	250
Art. 76	[Zakres działania przedstawiciela ustawowego].....	251

Art. 77	[Dopuszczalna liczba obrońców].....	252
Art. 78	[Obrońca z urzędu dla niezamożnego].....	253
Art. 79	[Obligatoryjna obrona. Obowiązkowy udział obrońcy]	256
Art. 80	[Obrona obligatoryjna przed sądem okręgowym w pierwszej instancji]	260
Art. 81	[Wyznaczanie obrońcy z urzędu. Zmiana obrońcy z urzędu].....	263
Rozdział 9. Obrońcy i pełnomocnicy.....		265
Art. 82	[Adwokat jako obrońca]	266
Art. 83	[Ustanowienie obrońcy – podmiot, forma. Pełnomocnictwo tymczasowe]	269
Art. 84	[Zakres działania obrońcy. Obowiązek działania]	270
Art. 85	[Obrona kilku oskarżonych – przesłanki dopuszczalności. Stwierdzenie sprzeczności interesów]	274
Art. 86	[Obowiązek działania wyłącznie na korzyść oskarżonego. Samodzielność działania oskarżonego i obrońcy]	276
Art. 87	[Pełnomocnik strony lub innej osoby. Odmowa dopuszczenia pełnomocnika do udziału].....	278
Art. 88	[Prawa i obowiązki pełnomocnika. Radca prawny jako pełnomocnik]	279
Art. 89	[Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.c.]	282
Rozdział 10. Przedstawiciel społeczny		282
Art. 90	[Pojęcie i tryb dopuszczenia przedstawiciela społecznego]	283
Art. 91	[Uprawnienia przedstawiciela społecznego].....	284
DZIAŁ IV. Czynności procesowe		286
Rozdział 11. Orzeczenia, zarządzenia i polecenia		288
Art. 92	[Podstawa orzeczenia].....	288
Art. 93	[Zasady wydawania postanowień i zarządzeń. Polecenia]	289
Art. 94	[Treść postanowienia].....	292
Art. 95	[Orzekanie sądu – rozprawa a posiedzenie].....	294
Art. 96	[Udział stron i innych osób w posiedzeniach]	295
Art. 97	[Sądowe czynności sprawdzające].....	299
Art. 98	[Uzasadnianie postanowień]	300
Art. 99	[Uzasadnianie wyroków i zarządzeń]	301
Art. 100	[Ogłoszenie i doręczenie orzeczenia]	302
Art. 101–104	(<i>uchylone</i>).....	305
Art. 105	[Sprostowanie oczywistych omyłek. Organ właściwy]	306
Art. 106	[Ogłoszenia i doręczenia orzeczeń w postępowaniu przygotowawczym].....	307
Art. 107	[Nadanie klauzuli wykonalności. Orzeczenie co do roszczeń majątkowych].....	307
Rozdział 12. Narada i głosowanie		308
Art. 108	[Tajność narady i głosowania. Osoby obecne].....	309
Art. 109	[Kierownicza rola przewodniczącego].....	310
Art. 110	[Sposób odbywania narady i głosowania]	310

Art. 111	[Zasada większości głosów. Tzw. sztuczna większość].....	311
Art. 112	[Wstrzymanie się od dalszego głosowania].....	311
Art. 113	[Podpisanie orzeczenia].....	312
Art. 114	[Zdanie odrębne].....	312
Art. 115	[Podpisanie uzasadnienia orzeczenia].....	313
Rozdział 13.	Porządek czynności procesowych	314
Art. 116	[Forma składania wniosków lub oświadczeń]	315
Art. 117	[Udział w czynnościach procesowych – zawiadomienie, skutki niestawiennictwa]	315
Art. 117a	[Konsekwencje niestawiennictwa obrońców lub pełnomocników przy wielości tych podmiotów jako reprezentantów danej strony].....	319
Art. 118	[Ocena znaczenia czynności procesowej. Zasada: <i>falsa demonstratio non nocet</i>]	320
Art. 119	[Wymogi formalne pisma procesowego].....	321
Art. 120	[Wezwanie do uzupełnienia braków formalnych pisma. Skutki uzupełnienia i nieuzupełnienia braków w terminie].....	321
Art. 121	[Brak podpisu – odmowa lub niemożność złożenia].....	324
Rozdział 14.	Terminy.....	324
Art. 122	[Terminy zawite. Bezskuteczność czynności procesowej]	326
Art. 123	[Liczenie terminu].....	327
Art. 124	[Zachowanie terminu – nadanie pisma].....	328
Art. 125	[Wniesienie pisma do niewłaściwego organu].....	329
Art. 126	[Przywrócenie terminu. Wniosek o przywrócenie – tzw. <i>quasi-sprzeciw</i>].....	330
Art. 127	[Względna niesuspensywność wniosku. Wstrzymanie wykonania orzeczenia].....	333
Rozdział 15.	Doręczenia	334
Art. 128	[Zasada doręczania odpisów oraz niejawności doręczanych pism].....	334
Art. 129	[Treść wezwania lub zawiadomienia. Pouczenia]	334
Art. 130	[Doręczenie za pokwitowaniem odbioru].....	335
Art. 131	[Organy i instytucje dokonujące doręczeń. Sposoby doręczeń]	335
Art. 132	[Doręczenia – osobiście adresatowi, osobie bliskiej, organowi, za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej]	336
Art. 133	[Doręczenie przez pozostawienie pisma w urzędzie lub na Policji. Awizo. Doręczenie w miejscu zatrudnienia].....	336
Art. 134	[Doręczenie żołnierzom lub funkcjonariuszom, więźniom. Doręczenie dla osoby prawnej, obrońcy lub pełnomocnika].....	337
Art. 135	[Zawiadamianie prokuratora].....	337
Art. 136	[Odmowa przyjęcia pisma, odmowa lub niemożność pokwitowania. Wzmianka. Zwrot pisma nieprzyjętego].....	339
Art. 137	[Wezwania i zawiadomienia w wypadkach niecierpiących zwłoki]	340
Art. 138	[Adresat dla doręczeń].....	340
Art. 139	[Skutki niezawiadomienia przez stronę o zmianie miejsca zamieszkania].....	341

Art. 140	[Doręczenia obrońcom, pełnomocnikom, przedstawicielom ustawowym].....	343
Art. 141	[Rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad i trybu doręczania pism sądowych].....	344
Art. 142	[Skuteczność doręczenia z uchybieniem przepisów].....	344
Rozdział 16.	Protokoły.....	345
Art. 143	[Zakres czynności protokołowanych].....	345
Art. 144	[Osoby spisujące protokół – aplikant, protokolant, osoba przybrana w charakterze protokolanta].....	348
Art. 145	[Stenogram z czynności procesowej. Ograniczenie protokołu].....	349
Art. 146	[Wyłączenie protokolanta i stenografa].....	350
Art. 147	[Zapis dźwięku lub obrazu. Obowiązek uprzedzenia. Ograniczenie protokołu].....	352
Art. 148	[Treść protokołu].....	355
Art. 149	[Podpisywanie protokołu z rozprawy i posiedzenia. Podpisywanie stenogramu. Niemożność podpisania przez przewodniczącego].....	356
Art. 150	[Podpisywanie protokołów z innych czynności. Zarzuty co do treści protokołu].....	356
Art. 151	[Skreślenia, poprawki, uzupełnienia w protokole].....	359
Art. 152	[Sprostowanie protokołu z rozprawy lub posiedzenia – legitymacja czynna].....	360
Art. 153	[Zarządzenie sprostowania protokołu. Wzmianka. Pozostawienie wniosku o sprostowanie bez rozpoznania].....	360
Art. 154	[Oczywiste omyłki pisarskie lub rachunkowe – sprostowanie].....	360
Art. 155	[Zawiadomienie o sprostowaniu lub o jego odmowie].....	360
Rozdział 17.	Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów.....	362
Art. 156	[Podmioty mające dostęp do akt sprawy. Sporządzanie odpisów. Kopie dokumentów].....	362
Art. 157	[Odpisy orzeczeń dla oskarżonego. Niemożność odmowy zgody na sporządzenie odpisu protokołu lub dokumentu].....	366
Art. 158	[Uprawnienie prokuratora do przeglądania akt sprawy].....	366
Art. 159	[Zażalenie na odmowę udostępnienia akt].....	367
Rozdział 18.	Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt.....	368
Art. 160	[Postępowanie renowacyjne – sąd właściwy].....	368
Art. 161	[Odtworzenie częściowe].....	368
Art. 162	[Obowiązek złożenia wniosków przez strony].....	369
Art. 163	[Obowiązek przedstawienia dokumentów].....	370
Art. 164	[Postępowanie renowacyjne – przebieg].....	370
Art. 165	[Postanowienie w sprawie odtworzenia akt].....	371
Art. 166	[Powtórzenie czynności procesowych].....	371
DZIAŁ V. Dowody		373
Rozdział 19.	Przepisy ogólne.....	376
Art. 167	[Inicjatywa dowodowa].....	377

Art. 168	[Fakty niewymagające dowodu – fakty notoryjne albo urzędowo znane sądowni].....	379
Art. 169	[Treść wniosku dowodowego].....	380
Art. 170	[Oddalenie wniosku dowodowego – przesłanki, skutki, tryb].....	381
Art. 171	[Tryb przesłuchiwania. Zakazy dowodowe dotyczące przesłuchania i skutki ich naruszenia]	385
Art. 172	[Konfrontacja].....	391
Art. 173	[Okazanie osoby lub rzeczy].....	392
Art. 174	[Niedopuszczalność zastąpienia dowodu z wyjaśnień lub z zeznań]	395
Rozdział 20.	Wyjaśnienia oskarżonego	396
Art. 175	[Prawo oskarżonego do składania wyjaśnień oraz do odmowy ich złożenia lub udzielenia odpowiedzi na pytanie]	397
Art. 176	[Wyjaśnienia na piśmie. Załącznik do protokołu]	399
Rozdział 21.	Świadkowie.....	401
Art. 177	[Obowiązek stawiennictwa i złożenia zeznań. Przesłuchanie na odległość lub w miejscu pobytu].....	404
Art. 178	[Zakaz przesłuchiwania (zakaz dowodowy)].....	405
Art. 179	[Tajemnica państwowa – zakres odmowy zeznań, zwolnienie z obowiązku zachowania]	407
Art. 180	[Tajemnica służbowa i zawodowa – zakres odmowy zeznań, zwolnienie z obowiązku zachowania].....	408
Art. 181	[Przesłuchanie z wyłączeniem jawności].....	413
Art. 182	[Prawo do odmowy zeznań].....	414
Art. 183	[Prawo uchylecia się od odpowiedzi na pytanie. Prawo żądania przesłuchania z wyłączeniem jawności]	417
Art. 184	[Świadek anonimowy (<i>incognito</i>). Procedura ustanawiania i przesłuchiwania. Cofanie utajnienia].....	419
Art. 185	[Zwolnienie od złożenia zeznań lub odpowiedzi na pytania]	429
Art. 185a	[Ograniczenia w przesłuchaniu małoletniego świadka, pokrzywdzonego przestępstwem seksualnym lub przeciwko rodzinie]	430
Art. 185b	[Dopuszczalność ograniczeń w przesłuchaniu małoletniego świadka przestępstw seksualnych lub popełnionych z użyciem przemocy bądź groźby bezprawnej]	433
Art. 186	[Termin do skorzystania z prawa do odmowy zeznań lub zwolnienia od zeznawania. Konsekwencje skorzystania z tych uprawnień].....	434
Art. 187	[Przyrzeczenie promisorijne świadka. Organ uprawniony do odebrania przyrzeczenia]	437
Art. 188	[Rota przyrzeczenia świadka].....	438
Art. 189	[Zakaz odbierania przyrzeczenia].....	438
Art. 190	[Pouczenie o odpowiedzialności karnej].....	438
Art. 191	[Tryb przesłuchania]	440

Art. 192	[Oględziny i badania pokrzywdzonego. Przesłuchanie z udziałem biegłego lekarza lub psychologa].....	441
Art. 192a	[Badania poligraficzne, dowody naukowe]	444
Rozdział 22.	Biegli, tłumacze, specjaliści	447
Art. 193	[Dowód z opinii biegłego. Przesłanki powołania].....	448
Art. 194	[Treść postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego].....	451
Art. 195	[Biegły sądowy i biegły <i>ad hoc</i>]	452
Art. 196	[Niemożność bycia biegłym. Wyłączenie biegłego].....	452
Art. 197	[Rota przyrzeczenia biegłego]	455
Art. 198	[Udostępnianie akt biegłemu. Możliwość obecności organu przy badaniach. Zmiany co do zakresu ekspertyzy]	456
Art. 199	[Zakaz dowodowy – oświadczenia oskarżonego wobec biegłego lub lekarza].....	457
Art. 199a	[Zgoda osoby badanej na przeprowadzenie badań poligraficznych].....	459
Art. 200	[Forma i treść opinii]	461
Art. 201	[Uzupełnienie opinii lub powołanie nowych biegłych].....	464
Art. 202	[Opinia psychiatryczna]	468
Art. 203	[Obserwacja w zakładzie leczniczym].....	473
Art. 204	[Przesłuchanie z udziałem tłumacza. Tłumaczenie pism]	476
Art. 205	[Specjaliści].....	477
Art. 206	[Odpowiednie stosowanie przepisów o biegłych]	478
Rozdział 23.	Oględziny. Otwarcie zwłok. Eksperyment procesowy	478
Art. 207	[Rodzaje oględzin – oględziny miejsca, osoby, rzeczy]	479
Art. 208	[Oględziny lub badania ciała]	479
Art. 209	[Oględziny i otwarcie zwłok].....	480
Art. 210	[Ekshumacja]	481
Art. 211	[Eksperyment procesowy]	482
Art. 212	[Czynności dowodowe towarzyszące oględzinom, eksperymentowi].....	483
Rozdział 24.	Wywiad środowiskowy i badanie osoby oskarżonego	483
Art. 213	[Zakres ustaleń osobopoznawczych]	483
Art. 214	[Wywiad środowiskowy – okoliczności uzasadniające. Organ i sposób przeprowadzenia].....	485
Art. 215	[Badanie oskarżonego przez biegłych psychologów].....	488
Art. 216	[Przesłuchanie przeprowadzających wywiad w charakterze świadków]	489
Rozdział 25.	Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie	490
Art. 217	[Wydanie określonych rzeczy – przesłanki. Odebranie w razie odmowy wydania].....	490
Art. 218	[Wydanie korespondencji, przesyłki, przekazanie wykazu połączeń – przesłanki].....	492
Art. 218a	[Zabezpieczenie danych informatycznych]	496

Art. 218b	[Rozporządzenie w sprawie aspektów technicznych przekazywania informacji].....	498
Art. 219	[Przeszukanie pomieszczeń, osoby, odzieży – cel przeszukania]	498
Art. 220	[Przeprowadzenie przeszukania – organ, podstawa przeszukania]	500
Art. 221	[Przeszukanie w porze nocnej]	501
Art. 222	[Przeszukanie pomieszczeń instytucji państwowej lub samorządowej lub pomieszczenia wojskowego]	501
Art. 223	[Przeszukanie osoby, odzieży]	501
Art. 224	[Tryb przeprowadzenia przeszukania]	501
Art. 225	[Ochrona tajemnicy państwowej, służbowej, zawodowej. Sposób przekazania]	503
Art. 226	[Zakazy i ograniczenia wykorzystania dokumentów zawierających tajemnicę].....	503
Art. 227	[Dyrektywa umiaru w przeszukaniu lub zatrzymaniu rzeczy].....	506
Art. 228	[Zabezpieczenie przedmiotów wydanych lub zabezpieczonych w czasie przeszukania].....	506
Art. 229	[Treść protokołu zatrzymania rzeczy lub przeszukania].....	507
Art. 230	[Zwrot rzeczy].....	508
Art. 231	[Złożenie rzeczy zatrzymanej do depozytu sądowego]	508
Art. 232	[Sprzedaż przedmiotów narażonych na zniszczenie. Złożenie uzyskanej kwoty do depozytu sądowego].....	508
Art. 232a	[Przechowywanie lub zniszczenie przedmiotów i substancji niebezpiecznych].....	509
Art. 233	[Przechowywanie środków płatniczych lub wartości dewizowych].....	509
Art. 234	[Bezskuteczność rozporządzenia przedmiotem odebranych].....	509
Art. 235	[Organy właściwe – kompetencje].....	512
Art. 236	[Zażalenie na przeszukanie i zatrzymanie rzeczy].....	512
Art. 236a	[Stosowanie przepisów o przeszukaniu i zatrzymaniu do dysponentów i użytkowników urządzeń lub systemów informatycznych]	514
Rozdział 26.	Kontrola i utrwalanie rozmów	516
Art. 237	[Kontrola rozmów – dopuszczalność zarządzenia, organ uprawniony, zakres przedmiotowy i podmiotowy kontroli].....	516
Art. 238	[Czas trwania kontroli]	523
Art. 239	[Odroczenie ogłoszenia postanowienia o kontroli].....	524
Art. 240	[Zażalenie na postanowienie w sprawie kontroli i utrwalania rozmów]	524
Art. 241	[Kontrola i utrwalanie innych rozmów i przekazów informacji – odpowiednie stosowanie przepisów]	526
Art. 242	[Rozporządzenie w sprawie sposobów przeprowadzania kontroli i utrwalania rozmów]	527
DZIAŁ VI.	Środki przymusu	529
Rozdział 27.	Zatrzymanie	530
Art. 243	[Ujęcie osoby i przekazanie Policji]	533

Art. 244	[Zatrzymanie osoby podejrzanej. Obowiązki informacyjne. Protokół z zatrzymania]	534
Art. 245	[Kontakt z adwokatem]	538
Art. 246	[Zażalenie w sprawie zatrzymania. Zbieg zażaleń]	539
Art. 247	[Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie żołnierza]	543
Art. 248	[Zwolnienie zatrzymanego]	545
Rozdział 28.	Środki zapobiegawcze	548
Art. 249	[Cel i podstawa ogólna stosowania środków zapobiegawczych. Okres i procedura stosowania]	550
Art. 250	[Podstawa tymczasowego aresztowania. Organy stosujące]	554
Art. 251	[Treść postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego. Uzasadnienie]	555
Art. 252	[Zażalenie na postanowienia w przedmiocie środka zapobiegawczego. Niezwłoczne rozpoznanie]	558
Art. 253	[Uchylenie lub zmiana środka – przesłanki, zawiadomienie]	562
Art. 254	[Wnioski pozwanej o uchylenie lub zmianę środka. Rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku, zażalenie]	564
Art. 255	[Wpływ zawieszenia postępowania na możliwość orzekania co do środków]	570
Art. 256	[Nadzór nad stosowaniem środków zapobiegawczych]	570
Art. 257	[Tymczasowe aresztowanie jako środek zapobiegawczy <i>ultima ratio</i> . Poręczenie majątkowe]	571
Art. 258	[Podstawy szczególne stosowania tymczasowego aresztowania i innych środków zapobiegawczych]	572
Art. 259	[Odstąpienie od tymczasowego aresztowania]	576
Art. 260	[Umieszczenie w zakładzie leczniczym]	576
Art. 261	[Obowiązek sądu zawiadomienia o tymczasowym aresztowaniu]	579
Art. 262	[Inne obowiązki sądu – zawiadomienie i zabezpieczenie mienia aresztowanego]	579
Art. 263	[Czas trwania tymczasowego aresztowania. Przedłużenie i maksymalny czas trwania]	580
Art. 264	[Niezwłoczne zwolnienie tymczasowo aresztowanego]	589
Art. 265	[Zaliczenie okresu zatrzymania]	590
Art. 266	[Poręczenie majątkowe]	590
Art. 267	[Osoba składająca poręczenie – zawiadamianie o wezwaniu oskarżonego do stawiennictwa]	590
Art. 268	[Przepadki przedmiotów poręczenia, ściąganie wartości poręczenia]	592
Art. 269	[Przekazanie, przelew na rzecz Skarbu Państwa. Pierwszeństwo zaspokojenia pokrzywdzonego. Zwrot poręczenia. Cofnięcie poręczenia]	592
Art. 270	[Orzekanie o przypadku, ściąganiu sumy – kompetentny organ]	593
Art. 271	[Poręczenie społeczne]	595
Art. 272	[Poręczenie osoby godnej zaufania]	595
Art. 273	[Obowiązki poręczyciela]	596

Art. 274	[Niestawiennictwo, utrudnianie postępowania przez oskarżonego – zawiadomienie poręczyciela].....	596
Art. 275	[Dozór Policji, przełożonego wojskowego].....	597
Art. 276	[Zawieszenie w czynnościach służbowych lub wykonywaniu zawodu. Nakaz powstrzymania się od określonej działalności].....	599
Art. 277	[Zakaz opuszczania kraju, zatrzymanie dokumentu].....	600
Rozdział 29.	Poszukiwanie oskarżonego i list gończy	602
Art. 278	[Zarządzenie poszukiwań oskarżonego (<i>sensu largo</i>) lub osoby podejrzanej].....	603
Art. 279	[List gończy – przesłanki wydania. Postanowienie].....	603
Art. 280	[Treść listu gończego. Sposób rozpowszechniania].....	604
Rozdział 30.	List żelazny.....	606
Art. 281	[List żelazny – przesłanki wydania, sąd właściwy].....	606
Art. 282	[Obowiązki oskarżonego. Gwarancje dla oskarżonego].....	607
Art. 283	[Poręczenie majątkowe].....	608
Art. 284	[Zażalenie na odwołanie listu żelaznego i orzeczenie przepadku poręczenia].....	610
Rozdział 31.	Kary porządkowe.....	611
Art. 285	[Kara pieniężna za nieusprawiedliwione niestawiennictwo].....	612
Art. 286	[Usprawiedliwienie. Uchylenie kary].....	614
Art. 287	[Kara pieniężna – inne przypadki niespełnienia obowiązków. Areszt].....	614
Art. 288	[Odpowiedzialność dyscyplinarna żołnierza].....	617
Art. 289	[Obciążenie dodatkowymi kosztami procesu].....	618
Art. 290	[Organ kompetentny do wydania postanowienia. Zażalenie. Suspensywność].....	619
Rozdział 32.	Zabezpieczenie majątkowe.....	620
Art. 291	[Zabezpieczenie majątkowe – podstawy orzeczenia].....	620
Art. 292	[Sposób dokonania zabezpieczenia].....	621
Art. 293	[Organ kompetentny do wydania postanowienia. Zażalenie].....	621
Art. 294	[Upadek i pozostanie w mocy zabezpieczenia].....	624
Art. 295	[Tymczasowe zajęcie mienia ruchomego].....	625
Art. 296	(<i>uchylony</i>).....	625
DZIAŁ VII. Postępowanie przygotowawcze		627
Rozdział 33.	Przepisy ogólne.....	630
Art. 297	[Cele postępowania przygotowawczego].....	630
Art. 298	[Organy prowadzące].....	634
Art. 299	[Strony, osoby niebędące stronami, prokurator].....	635
Art. 300	[Pierwsze przesłuchanie – obowiązek pouczenia podejrzanego].....	636
Art. 301	[Przesłuchanie z udziałem obrońcy].....	638
Art. 302	[Zażalenie stron lub osób niebędących stronami].....	639
Rozdział 34.	Wszczęcie śledztwa	641
Art. 303	[Postanowienie o wszczęciu śledztwa – przesłanki wydania, treść].....	642

Art. 304	[Obowiązek zawiadomienia o przestępstwie].....	644
Art. 304a	[Wspólny protokół z przyjęcia zawiadomienia i przesłuchania zawiadamiającego].....	647
Art. 305	[Reakcja na zawiadomienie – postanowienia w przedmiocie wszczęcia; powiadomienie zawiadamiającego].....	647
Art. 306	[Zażalenie na odmowę wszczęcia lub umorzenie śledztwa. Zażalenie zawiadamiającego].....	650
Art. 307	[Postępowanie sprawdzające].....	652
Art. 308	[Dochodzenie w niezbędnym zakresie – kompetencje organów].....	654
Rozdział 35.	Przebieg śledztwa	658
Art. 309	[Zakres przedmiotowy śledztwa].....	659
Art. 310	[Termin ukończenia śledztwa, możliwość przedłużenia]	662
Art. 311	[Prokurator jako organ prowadzący. Możliwość powierzenia prowadzenia śledztwa Policji]	663
Art. 312	[Rozszerzenie uprawnień Policji na inne organy].....	666
Art. 313	[Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, przesłuchanie podejrzanego. Uzasadnienie].....	668
Art. 314	[Postanowienie o zmianie postanowienia – rozszerzenie lub zmiana zarzutów].....	671
Art. 315	[Wnioski o dokonanie czynności śledztwa].....	673
Art. 316	[Udział stron w niepowtarzalnych czynnościach śledztwa. Sądowe przesłuchanie świadka].....	675
Art. 317	[Udział stron w powtarzalnych czynnościach śledztwa]	677
Art. 318	[Uprawnienia stron w razie powołania biegłego]	679
Art. 319–320	(<i>uchylone</i>).....	680
Rozdział 36.	Zamknięcie śledztwa	680
Art. 321	[Końcowe zapoznanie podejrzanego i obrońcy z materiałami postępowania. Zamknięcie śledztwa]	680
Art. 322	[Umorzenie śledztwa. Treść postanowienia]	683
Art. 323	[Postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych]	686
Art. 324	[Niepoczytalność podejrzanego – wniosek o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających]	689
Art. 325	[Postanowienie o zawieszeniu śledztwa – zatwierdzenie].....	691
Rozdział 36a.	Dochodzenie	691
Art. 325a	[Organy prowadzące dochodzenie. Odpowiednie stosowanie przepisów o śledztwie].....	692
Art. 325b	[Sprawy, w których prowadzone jest dochodzenie].....	693
Art. 325c	[Wyłączenie określonych spraw spod dochodzenia]	696
Art. 325d	[Rozporządzenie w sprawie określenia organów uprawnionych do prowadzenia dochodzenia, wnoszenia aktu oskarżenia, działania w pierwszej instancji]	699
Art. 325e	[Postanowienia w sprawie dochodzenia – organ wydający, zatwierdzanie. Zażalenie na tzw. umorzenie rejestrowe].....	701
Art. 325f	[Tzw. umorzenie rejestrowe. Dalsze czynności Policji, podejmowanie umorzonego rejestrowo dochodzenia].....	704

Art. 325g	[Fakultatywność wydawania niektórych postanowień. Przesłuchanie osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego]	708
Art. 325h	[Dochodzenie skrócone]	709
Art. 325i	[Termin ukończenia. Zakres uprawnień organu prowadzącego]	710
Rozdział 37.	Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym	712
Art. 326	[Organ sprawujący nadzór. Zakres nadzoru, obowiązki organu. Postępowanie służbowe]	713
Art. 327	[Podjęcie lub wznowienie umorzonego postępowania przygotowawczego]	715
Art. 328	[Uprawnienia Prokuratora Generalnego]	720
Rozdział 38.	Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym	721
Art. 329	[Właściwość i skład sądu]	722
Art. 330	[Sądowe uchylenie postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Uprawnienia pokrzywdzonego w razie ponownej odmowy wszczęcia lub ponownego umorzenia. Przekazywanie akt sprawy sądowi przy oskarżeniu subsydiarnym]	724
Rozdział 39.	Akt oskarżenia	727
Art. 331	[Termin i sposób wniesienia aktu oskarżenia]	728
Art. 332	[Wymogi formalne i treść aktu oskarżenia]	729
Art. 333	[Dodatkowe wymogi aktu oskarżenia. Wniosek o zobowiązanie osoby trzeciej do zwrotu korzyści majątkowej z cudzego przestępstwa]	731
Art. 334	[Przesłanie akt postępowania przygotowawczego i odpisów aktu oskarżenia. Zawiadomienie o przesłaniu]	733
Art. 335	[Wniosek o skazanie bez rozprawy – przesłanki uzasadniające]	735
Art. 336	[Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania]	739
DZIAŁ VIII.	Postępowanie przed sądem pierwszej instancji	743
Rozdział 40.	Wstępna kontrola oskarżenia	743
Art. 337	[Kontrola warunków formalnych. Zwrot aktu w celu usunięcia braków. Zażalenie]	744
Art. 338	[Doręczenie odpisu aktu oskarżonemu. Odpowiedź na akt oskarżenia]	746
Art. 339	[Skierowanie sprawy na posiedzenie – przesłanki. Udział w posiedzeniu]	747
Art. 340	[Umorzenie postępowania. Orzeczenie przepadku, konsekwencje dla dochodzenia innych roszczeń]	754
Art. 341	[Podmioty uprawnione do udziału w posiedzeniu w kwestii warunkowego umorzenia postępowania. Przesłanki uwzględnienia wniosku o warunkowe umorzenie]	755
Art. 342	[Wyrok warunkowo umarzający postępowanie na posiedzeniu, jego doręczanie. Zażalenie na rozstrzygnięcie w przedmiocie dowodów rzeczowych]	758

Art. 343	[Rozpoznawanie wniosku o skazanie bez rozprawy. Możliwości sądu w zakresie orzeczenia o karze. Udział stron w posiedzeniu].....	760
Art. 344	[Rozstrzygnięcie w przedmiocie środka zapobiegawczego]	765
Art. 345	[Zwrot spraw prokuratorowi do uzupełnienia postępowania przygotowawczego]	766
Art. 346	[Akt oskarżenia po uzupełnieniu postępowania]	766
Art. 347	[Niezwiązanie sądu oceną w dalszym postępowaniu]	769
Rozdział 41.	Przygotowanie do rozprawy głównej	770
Art. 348	[Termin wyznaczenia i przeprowadzenia rozprawy]	770
Art. 349	[Skierowanie sprawy na posiedzenie].....	770
Art. 350	[Zarządzenie o rozprawie głównej].....	771
Art. 351	[Wyznaczenie składu sędziowskiego].....	771
Art. 352	[Dopuszczenie dowodów i zarządzenie ich sprowadzenia na rozprawę].....	774
Art. 353	[Okres pomiędzy doręczeniem zawiadomienia a terminem rozprawy – tzw. dni pocztowe. Skutki niezachowania terminu – obligatoryjne odroczenie]	775
Art. 354	[Postępowanie w przypadku wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających wobec sprawcy niepoczytalnego]	776
Rozdział 42.	Jawność rozprawy głównej.....	778
Art. 355	[Zasada jawności rozprawy]	779
Art. 356	[Osoby biorące udział w rozprawie].....	779
Art. 357	[Zezwolenie na obecność środków masowego przekazu]	780
Art. 358	[Utrwalenie przebiegu rozprawy przez stronę].....	780
Art. 359	[Rozprawa niejawna]	782
Art. 360	[Wyłączenie jawności rozprawy].....	782
Art. 361	[Osoby obecne na rozprawie niejawnej].....	784
Art. 362	[Pouczenie o obowiązku zachowania tajemnicy]	784
Art. 363	[Chwila wyłączenia jawności rozprawy – wniosek o wyłączenie].....	785
Art. 364	[Jawność ogłoszenia wyroku. Możliwość utajnienia podawania ustnie powodów wyroku].....	785
Rozdział 43.	Przepisy ogólne o rozprawie głównej.....	786
Art. 365	[Zasada ustności]	786
Art. 366	[Kierowanie rozprawą]	787
Art. 367	[Prawo do wypowiedzi. Zasady: <i>audiatur et altera pars</i> oraz <i>favor defensis</i>].....	787
Art. 368	[Rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku dowodowego strony]	788
Art. 369	[Kolejność przeprowadzenia dowodów].....	789
Art. 370	[Tryb i kolejność przesłuchania].....	789
Art. 371	[Przesłuchanie świadka].....	791
Art. 372	[Policja sesyjna przewodniczącego]	792
Art. 373	[Odwołanie do składu orzekającego; wyjątki].....	792
Art. 374	[Obowiązkowa obecność oskarżonego, gwarancje obecności]	793
Art. 375	[Wydalenie oskarżonego].....	794

Art. 376	[Możliwość prowadzenia rozprawy pod nieobecność oskarżonego, który opuścił salę rozpraw bez zezwolenia albo nie stawił się na rozprawę przerwana lub odroczona]	795
Art. 377	[Możliwość prowadzenia rozprawy lub posiedzenia pod nieobecność oskarżonego, który wprawił się w stan niezdolności do udziału w nich lub uniemożliwia doprowadzenie go na rozprawę albo oświadcza, że nie weźmie w niej udziału].....	797
Art. 378	[Wypowiedzenie stosunku obrończego. Nowy obrońca].....	802
Art. 379	[Powaga sądu].....	807
Art. 380	[Niepoczytalny sprawca – odpowiednie stosowanie przepisów o oskarżonym].....	807
Rozdział 44.	Rozpoczęcie rozprawy głównej.....	808
Art. 381	[Wywołanie sprawy. Czynności wstępne]	809
Art. 382	[Skutki nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego]	809
Art. 383	[Skutki nieusprawiedliwionego niestawiennictwa powoda cywilnego].....	809
Art. 384	[Obecność uczestników na sali rozpraw, opuszczenie sali przez świadków, przesłuchanie pokrzywdzonego i podmiotu z art. 416]	811
Rozdział 45.	Przewód sądowy	813
Art. 385	[Odczytanie aktu oskarżenia lub przedstawienie podstaw oskarżenia]	814
Art. 386	[Przesłuchanie oskarżonego. Pouczenia].....	814
Art. 387	[Skazanie bez postępowania dowodowego. (Dobrowolne poddanie się karze)]	816
Art. 388	[Ograniczenie postępowania dowodowego].....	823
Art. 389	[Odczytanie protokołów wyjaśnień oskarżonego].....	824
Art. 390	[Prawo oskarżonego do udziału w czynnościach dowodowych. Czasowe usunięcie oskarżonego z sali rozpraw].....	828
Art. 391	[Odczytanie protokołów zeznań świadka]	829
Art. 392	[Dodatkowe możliwości odczytywania protokołów przesłuchania oskarżonego i świadków].....	834
Art. 393	[Dopuszczalność odczytywania innych protokołów i dokumentów] ...	836
Art. 393a	[Dozwolone odczytywanie lub odtwarzanie stenogramu, zapisów obrazu lub dźwięku].....	840
Art. 394	[Dopuszczalność uznania dokumentu lub protokołu za ujawniony bez odczytywania].....	841
Art. 395	[Sprowadzenie i udostępnienie dowodów rzeczowych].....	842
Art. 396	[Dopuszczalność przeprowadzania dowodów w drodze pomocy prawnej lub przez sędziego wyznaczonego].....	842
Art. 397	[Braki w postępowaniu przygotowawczym. Uzupelnienie]	845
Art. 398	[Rozszerzenie oskarżenia. Nowy lub dodatkowy akt oskarżenia].....	848
Art. 399	[Zmiana kwalifikacji prawnej czynu. Przerwanie rozprawy]	849
Art. 400	[Uznanie czynu za wykroczenie. Rozpoznanie wg właściwych przepisów].....	852

Art. 401	[Odroczenie rozprawy i prowadzenie jej po odroczeniu lub po podjęciu zawieszonoego postępowania]	853
Art. 402	[Rozprawa po przerwie]	853
Art. 403	[Orzeczenia w czasie przerwy]	854
Art. 404	[Odroczenie i podjęcie odroczonej rozprawy]	856
Art. 405	[Zamknięcie przewodu sądowego]	858
Rozdział 46.	Głosy stron	859
Art. 406	[Kolejność wypowiedzi po zamknięciu rozprawy]	859
Art. 407	(<i>uchylony</i>)	859
Rozdział 47.	Wyrokowanie	861
Art. 408	[Narada sądu]	862
Art. 409	[Możliwość wznowienia przewodu, udzielenie dodatkowego głosu stronom]	862
Art. 410	[Podstawa wyroku]	863
Art. 411	[Odroczenie wydania wyroku]	863
Art. 412	[Sporządzenie wyroku na piśmie]	864
Art. 413	[Składniki i treść wyroku]	865
Art. 414	[Wyrok umarzający i warunkowo umarzający postępowanie. Wyrok uniewinniający]	868
Art. 415	[Rozstrzygnięcie w przedmiocie powództwa cywilnego. Zasądzenie odszkodowania z urzędu]	871
Art. 416	[Podmiot zobowiązany do zwrotu korzyści majątkowej. Przesłuchanie w charakterze świadka]	875
Art. 417	[Zaliczenie tymczasowego aresztowania na poczet kary]	877
Art. 418	[Publiczne ogłoszenie wyroku. Zdanie odrębne]	879
Art. 418a	[Udostępnienie treści wyroku w przypadku wyrokowania poza rozprawą]	879
Art. 419	[Skutki niestawiennictwa stron, obrońców i pełnomocników na ogłoszenie wyroku. Doręczanie wyroku oskarżonemu pozbawionemu wolności]	879
Art. 420	[Postanowienia uzupełniające wyrok]	882
Art. 421	[Dochodzenie roszczeń w drodze postępowania cywilnego wobec mienia objętego przypadkiem]	884
Art. 422	[Wniosek o sporządzenie i o doręczenie uzasadnienia – termin złożenia wniosku]	884
Art. 423	[Termin sporządzenia uzasadnienia. Zakres uzasadnienia. Doręczenie]	888
Art. 424	[Treść uzasadnienia]	890
DZIAŁ IX.	Postępowanie odwoławcze	893
Rozdział 48.	Przepisy ogólne	894
Art. 425	[Środek odwoławczy – legitymacja czynna, zakres zaskarżenia, gravamen, kierunek środka]	895
Art. 426	[Zasada dwuinstancyjności postępowania. Instancja pozioma]	901

Art. 427	[Treść środka odwoławczego – wniosek odwoławczy i zarzuty, tzw. nowości]	902
Art. 428	[Forma wniesienia, sąd właściwy. Odpowiedź na środek]	905
Art. 429	[Kontrola międzyinstancyjna. Zarządzenie o odmowie przyjęcia środka. Zażalenie]	907
Art. 430	[Pozostawienie środka bez rozpoznania. Zażalenie].....	907
Art. 431	[Cofnięcie środka odwoławczego – dopuszczalność, zgoda oskarżonego]	910
Art. 432	[Pozostawienie cofniętego środka bez rozpoznania]	910
Art. 433	[Granice rozpoznania środka – zarzuty odwoławcze i zakres zaskarżenia]	912
Art. 434	[Zakaz <i>reformationis in peius</i> w instancji odwoławczej]	915
Art. 435	[Wyjście poza granice podmiotowe środka – rozpoznanie wobec współoskarżonych nieskarżących].....	921
Art. 436	[Ograniczenie rozpoznania środka odwoławczego]	923
Art. 437	[Rodzaje orzeczeń sądu odwoławczego – orzeczenie reformatoryjne, kasatoryjne, umorzenie postępowania, przekazanie do ponownego rozpoznania].....	924
Art. 438	[Względne przyczyny odwoławcze].....	930
Art. 439	[Bezwzględne przyczyny odwoławcze].....	935
Art. 439a	[Trwałość orzeczenia w sprawie o wykroczenie]	951
Art. 440	[Rażąca niesprawiedliwość jako przesłanka uchylenia lub zmiany orzeczenia]	951
Art. 441	[Pytanie prawne. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego. Wiążąca uchwała. Przejęcie sprawy]	953
Art. 442	[Postępowanie ponowne. Zakres badania sprawy i orzekania].....	957
Art. 443	[Zakaz <i>reformationis in peius</i> po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania]	958
Rozdział 49.	Apelacja	960
Art. 444	[Apelacja – legitymacja czynna, orzeczenia zaskarżalne apelacją].....	960
Art. 445	[Termin wniesienia]	961
Art. 446	[Przymus adwokacki].....	963
Art. 447	[Zakres apelacji. Rozszerzenie kontroli sądu odwoławczego]	964
Art. 448	[Przyjęcie apelacji. Zawiadomienie o przyjęciu, przekazanie akt].....	967
Art. 449	[Rozpoznanie sprawy – rozprawa a posiedzenie]	968
Art. 449a.	[Zwrot sprawy do sądu pierwszej instancji w celu sporządzenia uzasadnienia].....	968
Art. 450	[Udział stron i ich przedstawicieli oraz prokuratora w rozprawie apelacyjnej. Skutki niestwiennictwa].....	968
Art. 451	[Udział w rozprawie apelacyjnej oskarżonego pozbawionego wolności].....	968
Art. 452	[Postępowanie dowodowe w instancji odwoławczej].....	973
Art. 453	[Przebieg rozprawy odwoławczej].....	977
Art. 454	[Reguły <i>ne peius</i>]	978
Art. 455	[Poprawienie kwalifikacji prawnej].....	981
Art. 456	[Wyroki sądu odwoławczego].....	983

Art. 457	[Uzasadnianie wyroku – terminy sporządzenia i treść uzasadnienia. Uzasadnianie wyroku w razie uznania apelacji za oczywiście bezzasadną].....	983
Art. 458	[Odpowiednie stosowanie przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji]	984
Rozdział 50.	Zażalenie.....	987
Art. 459	[Zakres przedmiotowy zażalenia. Legitymacja czynna].....	987
Art. 460	[Termin wniesienia]	991
Art. 461	[Odpisy zażalenia. Zawiadomienie o wniesieniu]	992
Art. 462	[Względna niesuspensywność]	993
Art. 463	[Względna dewolutywność].....	993
Art. 464	[Udział stron i ich przedstawicieli w posiedzeniu zażaleniowym].....	996
Art. 465	[Zażalenie na postanowienia prokuratora lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Organ rozpoznający].....	999
Art. 466	[Zażalenie na zarządzenie. Organ rozpoznający]	1003
Art. 467	[Zażalenia na czynności lub zaniechanie czynności. Treść rozstrzygnięcia].....	1004
DZIAŁ X.	Postępowania szczególne	1007
Rozdział 51.	Postępowanie uproszczone	1008
Art. 468	[Stosowanie przepisów o postępowaniu zwyczajnym].....	1008
Art. 469	[Zakres przedmiotowy trybu uproszczonego].....	1009
Art. 470–474	(<i>uchylone</i>)	1013
Art. 474a	[Posiedzenie w kwestii wniosku o dobrowolne poddanie się karze]	1013
Art. 475	[Doręczenie odpisu aktu oskarżenia].....	1014
Art. 476	[Skład sądu]	1015
Art. 477	[Skutki niestawiennictwa].....	1016
Art. 478	[Odczytanie aktu oskarżenia przez protokolanta].....	1016
Art. 479	[Niesprawiedliwione niestawiennictwo oskarżonego. Wyrok zaoczny]	1016
Art. 480	[Niestawiennictwo usprawiedliwione].....	1016
Art. 481	[Środek zabezpieczający orzeczony wyrokiem zaocznym].....	1018
Art. 482	[Doręczenie wyroku zaocznego. Sprzeciw – termin wniesienia, rozpoznanie].....	1018
Art. 483	[Przejsście na tryb zwyczajny – przesłanki uzasadniające].....	1021
Art. 484	[Przerwa w rozprawie – maksymalna długość. Przejsście na tryb zwyczajny]	1023
Rozdział 52.	Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego	1024
Art. 485	[Stosowanie przepisów o postępowaniu uproszczonym].....	1024
Art. 486	(<i>uchylony</i>)	1025
Art. 487	[Prywatny akt oskarżenia].....	1025
Art. 488	[Skarga złożona Policji jako surogat aktu oskarżenia. Obowiązki Policji]	1025
Art. 489	[Posiedzenie pojednawcze albo mediacyjne].....	1029

Art. 490	[Przebieg posiedzenia pojednawczego. Wezwanie do pojednania. Treść protokołu].....	1029
Art. 491	[Skutki niestawiennictwa stron].....	1029
Art. 492	[Umorzenie postępowania w razie pojednania się stron].....	1031
Art. 493	[Zakres pojednania]	1031
Art. 494	[Uгода. Prawny charakter ugody]	1031
Art. 495	[Skierowanie sprawy na rozprawę główną. Rozpoznanie]	1032
Art. 496	[Odstąpienie od oskarżenia. Umorzenie postępowania. Skutki niestawiennictwa strony skarżącej].....	1033
Art. 497	[Oskarżenie wzajemne. Łączne rozpoznanie spraw]	1034
Art. 498	[Objęcie oskarżenia przez prokuratora i jego konsekwencje]	1036
Art. 499	[Odpowiednie stosowanie przepisów]	1037
Rozdział 53.	Postępowanie nakazowe	1037
Art. 500	[Sprawy rozpoznawane w postępowaniu nakazowym. Stosowanie przepisów o postępowaniu uproszczonym. Dopuszczalność wydania wyroku nakazowego. Skład sądu]	1038
Art. 501	[Niedopuszczalność wydania wyroku nakazowego]	1040
Art. 502	[Ograniczenie kar orzekanych wyrokiem nakazowym].....	1040
Art. 503	[Rozstrzygnięcie w przedmiocie powództwa cywilnego]	1040
Art. 504	[Składniki i treść wyroku nakazowego].....	1042
Art. 505	[Doręczenie odpisu wyroku nakazowego].....	1042
Art. 506	[Sprzeciw od wyroku nakazowego – termin wniesienia, skutki, cofnięcie sprzeciwu].....	1043
Art. 507	[Prawomocność wyroku nakazowego]	1044
Rozdział 54.	Postępowanie w sprawach o wykroczenia (<i>skreślony</i>).....	1046
Rozdział 54a.	Postępowanie przyspieszone.....	1047
Art. 517a	[Odpowiednie stosowanie przepisów]	1049
Art. 517b	[Warunki stosowania postępowania przyspieszonego. Tryb postępowania]	1051
Art. 517c	[Przerwa w rozprawie. Zmiana trybu postępowania. Przekazanie sprawy prokuratorowi przed rozprawą lub z rozprawy ze względów dowodowych. Stosowanie środków zapobiegawczych].....	1068
Art. 517d	[Przekazanie sprawy prokuratorowi z uwagi na wysokość możliwej kary]	1075
Art. 517e	[Wyłączenie stosowania przepisów]	1076
Art. 517f	[Skrócenie terminów do występowania o uzasadnienie wyroku i składania apelacji]	1076
Art. 517g	[Terminy na sporządzanie uzasadnienia i rozpoznawanie sprawy w drugiej instancji]	1076
Art. 517h	[Przekazanie sprawy prokuratorowi z postępowania odwoławczego]	1078
Art. 517i	[Prawa do korzystania z pomocy obrońcy. Obrona niezbędna].....	1079
Art. 517j	[Szczegółowe warunki korzystania z pomocy obrońcy].....	1080

DZIAŁ XI. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	1083
Rozdział 55. Kasacja.....	1085
Art. 518 [Odpowiednie stosowanie przepisów o postępowaniu odwoławczym].....	1086
Art. 519 [Orzeczenia wzruszalne kasacją. Zakres zaskarżenia, gravamen, kierunek środka].....	1087
Art. 520 [Legitymacja czynna].....	1087
Art. 521 [Kasacja nadzwyczajna].....	1091
Art. 522 [Zasada jednorazowości zaskarżenia kasacją].....	1094
Art. 523 [Podstawy kasacji].....	1094
Art. 524 [Termin wniesienia].....	1100
Art. 525 [Tryb wniesienia kasacji – pośrednictwo sądu odwoławczego lub bezpośrednio].....	1103
Art. 526 [Wymogi szczególne kasacji. Przymus adwokacko-radcowski].....	1103
Art. 527 [Dowód uiszczenia opłaty sądowej. Podmioty nieuiszczające opłaty].....	1107
Art. 528 [Wyłączenie zaskarżalności niektórych postanowień].....	1109
Art. 529 [Kasacja na korzyść oskarżonego].....	1110
Art. 530 [Przyjęcie i odmowa przyjęcia kasacji. Zażalenie na odmowę przyjęcia. Odpowiedź prokuratora na kasację strony].....	1112
Art. 531 [Pozostawienie bez rozpoznania, zwrot akt w celu uzupełnienia wymogów formalnych kasacji].....	1115
Art. 532 [Względna niesuspensywność. Zastosowanie środków zapobiegawczych].....	1116
Art. 533 [Kasacja na niekorzyść. Zastosowanie środka zapobiegawczego].....	1118
Art. 534 [Skład Sądu Najwyższego].....	1119
Art. 535 [Fora rozpoznawania kasacji. Oczywiście bezzasadna i oczywiście zasadna kasacja. Reguły uzasadniania oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej].....	1120
Art. 536 [Granice rozpoznania].....	1127
Art. 537 [Orzeczenia Sądu Najwyższego – orzeczenie kasatoryjne, reformatoryjne, umorzenie postępowania, zwrot do ponownego rozpoznania].....	1129
Art. 538 [Skutki uchylecia wyroku dla wykonalności kary].....	1133
Art. 539 [Niedopuszczalność superkasacji].....	1134
Rozdział 56. Wznowienie postępowania.....	1135
Art. 540 [Podstawy wznowienia postępowania – <i>propter crimina, noviter producta, decreta</i> , normy prawa międzynarodowego].....	1136
Art. 540a [Podstawy wznowienia na niekorzyść oskarżonego].....	1144
Art. 541 [Wznowienie z uwagi na przestępstwo w związku z postępowaniem – szczegółowe wymogi].....	1145
Art. 542 [Wniosek o wznowienie – podmioty uprawnione do złożenia. Wznowienie z urzędu].....	1146
Art. 543 [Wznowienie ograniczone do roszczeń majątkowych – droga procesu cywilnego].....	1150

Art. 544	[Orzekanie w przedmiocie wznowienia – właściwość sądu, posiedzenie]	1151
Art. 545	[Odpowiednie stosowanie niektórych przepisów o postępowaniu odwoławczym i kasacyjnym. Przymus adwokacko-radcowski].....	1152
Art. 546	[Sprawdzenie okoliczności faktycznych].....	1157
Art. 547	[Zaskarżalność postanowienia o oddalenie wniosku. Orzeczenia o wznowieniu. Uniewinnienie i umorzenie w instancji wznowieniowej].....	1158
Art. 548	[Obrona z urzędu po wznowieniu procesu]	1160
DZIAŁ XII. Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia		1162
Rozdział 57.	Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego.....	1162
Art. 549	[Podmiot legitymowany do złożenia wniosku o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego]	1162
Art. 550	[Sąd właściwy, tryb orzekania. Powiadomienie poręczyciela].....	1163
Art. 551	[Skutki podjęcia postępowania – ponowne rozpoznanie sprawy]	1164
Rozdział 58.	Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie	1165
Art. 552	[Prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia – powstanie prawa]....	1166
Art. 553	[Skutki złożenia fałszywych zeznań, wyjaśnień, zawiadomień]	1173
Art. 554	[Zgłoszenie żądania – sąd właściwy].....	1174
Art. 555	[Przedawnienie roszczeń]	1177
Art. 556	[Skutki śmierci oskarżonego – przejście prawa do odszkodowania. Pełnomocnik]	1179
Art. 557	[Roszczenie zwrotne (regresowe) Skarbu Państwa].....	1181
Art. 558	[Stosowanie przepisów k.p.c.]	1182
Art. 559	[Roszczenia cudzoziemców – warunek wzajemności]	1182
Rozdział 59.	Ułaskawienie.....	1183
Art. 560	[Prośba o ułaskawienie – podmiot legitymowany do wniesienia. Cofnięcie].....	1185
Art. 561	[Przedstawienie prośby – sąd właściwy, termin rozpoznania].....	1187
Art. 562	[Skład sądu]	1187
Art. 563	[Rozpoznanie prośby – okoliczności oceniane przez sąd].....	1188
Art. 564	[Tok postępowania w przedmiocie prośby o łaskę].....	1189
Art. 565	[Przekazanie prośby Prezydentowi. Postępowanie z prośbą złożoną wprost do Prezydenta]	1189
Art. 566	[Ponowna prośba]	1189
Art. 567	[Postępowanie ułaskawieniowe z urzędu]	1192
Art. 568	[Wstrzymanie wykonania kary do czasu zakończenia postępowania o ułaskawienie]	1193
Rozdział 60.	Wyrok łączny	1194
Art. 569	[Właściwość funkcjonalna sądu]	1194
Art. 570	[Inicjatywa wydania wyroku łącznego]	1199
Art. 571	[Opinie i informacje o skazanym].....	1199
Art. 572	[Umorzenie postępowania]	1200

Art. 573	[Obligatoryjność rozprawy, udział w niej skazanego pozbawionego wolności]	1200	
Art. 574	[Odpowiednie stosowanie przepisów o postępowaniu w pierwszej instancji]	1200	
Art. 575	[Nowy wyrok łączny. Utrata mocy przez wyrok wcześniejszy]	1203	
Art. 576	[Skutki prawomocności wyroku łącznego]	1204	
Art. 577	[Oznaczenie początku odbywania kary orzeczonej wyrokiem łącznym]	1205	
DZIAŁ XIII. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych		1206	
Rozdział 61. Immunitety osób należących do przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych			1207
Art. 578	[Immunitet dyplomatyczny – pełny]	1208	
Art. 579	[Immunitet konsularny – w zakresie czynności związanych z wykonywaniem funkcji]	1208	
Art. 580	[Zrzeczenie się immunitetu przez państwo wysyłające lub organizację międzynarodową]	1208	
Art. 581	[Składanie zeznań jako świadek, występowanie w charakterze biegłego lub tłumacza. Zgoda osób zwolnionych]	1210	
Art. 582	[Zakres zwolnienia ze składania zeznań jako świadek, występowanie w charakterze biegłego lub tłumacza osób objętych immunitetem konsularnym]	1210	
Art. 583	[Przeszukanie pomieszczeń dyplomatycznych]	1211	
Art. 584	[Wyłączenie stosowania przepisów wobec obywateli lub mieszkańców RP]	1211	
Rozdział 62. Pomoc prawna i doręczenia w sprawach karnych			1212
Art. 585	[Pomoc prawna – zakres czynności procesowych]	1212	
Art. 586	[Doręczenie pisma, przesłuchanie obywatela polskiego za granicą]	1214	
Art. 587	[Dopuszczalność odczytania protokołów sporządzonych za granicą]	1215	
Art. 588	[Udzielanie pomocy przez sądy i prokuratorów polskich]	1216	
Art. 589	[<i>Quasi-list</i> żelazny]	1217	
Art. 589a	[Umieszczenie w zakładzie karnym lub areszcie cudzoziemca pozbawionego wolności wydanego czasowo do czynności procesowych w Polsce]	1219	
Art. 589b	[Wspólne zespoły śledcze]	1220	
Art. 589c	[Zespół polski – przesłanki powołania, kierowanie pracą, skład, działanie]	1222	
Art. 589d	[Delegacja prokuratora lub funkcjonariusza polskiego do zespołu zagranicznego]	1225	
Art. 589e	[Wykorzystanie informacji uzyskanych dzięki pracy w zespole]	1225	
Art. 589f	[Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa za szkodę wyrządzoną przez członka zespołu]	1227	

Rozdział 62a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia.....	1229
Art. 589g [Wnioski o wykonanie w innym kraju UE postanowień o zatrzymaniu dowodów lub zajęciu mienia na zabezpieczenie; procedura postępowania]	1229
Art. 589h [Zwrot dowodów wydanych państwu wykonania postanowienia].....	1233
Art. 589i [Zawiadamianie o uchyleniu postanowień o zatrzymaniu dowodów lub o zabezpieczeniu mienia].....	1233
Art. 589j [Zażalenie na postanowienie o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczeniu mienia].....	1234
Art. 589k [Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa wykonania postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczeniu mienia]	1235
Rozdział 62b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia	1236
Art. 589l [Wykonanie orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczeniu mienia].....	1237
Art. 589m [Podstawy odmowy wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczeniu mienia]	1239
Art. 589n [Wydanie postanowienia w przedmiocie wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczenia mienia].....	1242
Art. 589o [Podstawy wstrzymania wykonania postanowienia w przedmiocie wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczenia mienia]	1245
Art. 589p [Powiadomienie o treści postanowienia w przedmiocie wykonania orzeczenia].....	1246
Art. 589r [Zasady wykonywania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczeniu mienia].....	1247
Art. 589s [Okres, na który następuje zatrzymanie dowodów lub zabezpieczenie mienia]	1247
Art. 589t [Wniosek o wydanie zatrzymanych dowodów albo o wykonanie orzeczenia o przepadku].....	1248
Art. 589u [Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczeniu mienia]	1250
Rozdział 63. Przejęcie i przekazanie ścigania karnego	1251
Art. 590 [Wniosek o przekazanie ścigania karnego lub przejęcie takiego wniosku].....	1251
Art. 591 [Wniosek o przejęcie ścigania karnego]	1253
Art. 592 [Konsultacje przy zbiegu ścigania danej osoby w Polsce i za granicą. Przejęcie ścigania przez organy państwa obcego].....	1254
Rozdział 64. Wystąpienie o wydanie lub przewóz osób ściganych lub skazanych przebywających za granicą oraz o wydanie przedmiotów	1255

Art. 593	[Wnioski sądów i prokuratorów o wydanie osoby przez państwo obce].....	1256
Art. 594	[Załącznik do wniosku o wydanie – odpis postanowienia o tymczasowym aresztowaniu lub wyroku].....	1256
Art. 595	[Wniosek o dokonanie tymczasowego aresztowania lub zatrzymania przez organ państwa obcego]	1256
Art. 596	[Ograniczony zakres ścigania osoby wydanej].....	1258
Art. 597	[Zwrot przedmiotów i dowodów rzeczowych państwu obcemu]	1258
Art. 598	[Bieg terminu tymczasowego aresztowania wobec osoby wydanej].....	1260
Art. 599	[Skutki nieopuszczenia terytorium RP lub powrotu na nie przez osobę wydaną przez państwo].....	1261
Art. 600	[Przekazanie odpisu wyroku organowi państwa obcego]	1261
Art. 601	[Zwrot przedmiotów i dowodów rzeczowych państwu obcemu]	1262
Rozdział 65. Wydanie oraz przewóz osób ściganych albo skazanych lub		
	wydanie przedmiotów na wniosek państw obcych	1262
Art. 602	[Tok czynności po otrzymaniu wniosku o ekstradycję].....	1263
Art. 603	[Postanowienie w przedmiocie wniosku państwa obcego – sąd właściwy, przebieg posiedzenia]	1263
Art. 603a	[Ekstradycja uproszczona].....	1267
Art. 604	[Bezwzględna i względna niedopuszczalność wydania (ekstradycji)]	1269
Art. 605	[Areszt ekstradycyjny].....	1272
Art. 606	[Zezwolenie na przewóz osoby ściganej przez terytorium RP].....	1275
Art. 607	[Wniosek państwa obcego o wydanie przedmiotów – organ właściwy, rozstrzyganie].....	1275
Rozdział 65a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej		
	o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania.....	1276
Art. 607a	[Europejski nakaz aresztowania – przesłanki wydania]	1277
Art. 607b	[Przypadki niedopuszczalności wydania europejskiego nakazu aresztowania]	1278
Art. 607c	[Treść nakazu].....	1279
Art. 607d	[Przekazanie nakazu do państwa wykonania nakazu]	1280
Art. 607e	[Ograniczony zakres ścigania osoby przekazanej i wykonania wobec niej kar i środków. Wyłączenie ograniczeń w ściganiu].....	1281
Art. 607f	[Zaliczenie okresu pozbawienia wolności w państwie wykonania nakazu na poczet kary]	1284
Art. 607g	[Przesłanie odpisu orzeczenia, zawiadomienie o wykonaniu kary do państwa wykonania nakazu]	1285
Art. 607h	[Wykonanie nakazu o zajęcie i przekazanie przedmiotów].....	1286
Art. 607i	[Dalsze przekazanie osoby ściganej bez zgody państwa wykonania – przesłanki]	1287

Art. 607j [Warunkowe przekazanie osoby ściganej przez państwo wykonania nakazu]	1288
Rozdział 65b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania	1289
Art. 607k [Przekazanie osoby ściganej nakazem europejskim – cel przekazania, tryb postępowania]	1289
Art. 607l [Orzekanie w przedmiocie przekazania]	1291
Art. 607m [Termin wydania postanowienia]	1293
Art. 607n [Termin przekazania osoby ściganej]	1294
Art. 607o [Odroczenie wykonania postanowienia o przekazaniu osoby ściganej]	1295
Art. 607p [Odmowa wykonania nakazu europejskiego – przesłanki bezwzględne]	1295
Art. 607r [Możliwość odmowy wykonania nakazu europejskiego – przesłanki względne]	1298
Art. 607s [Nakaz niepodlegający wykonaniu – przesłanki. Orzeczenie o wykonaniu kary w Polsce w razie odmowy przekazania]	1300
Art. 607t [Warunkowe przekazanie obywatela polskiego i azylanta]	1302
Art. 607u [Wydanie osoby, wobec której wydany został wyrok zaoczny]	1304
Art. 607w [Wykonanie nakazu w przypadku braku penalizacji czynu według prawa polskiego]	1304
Art. 607x [Łączne rozpoznanie dwu lub więcej nakazów odnośnie do tej samej osoby]	1306
Art. 607y [Zbieg nakazu europejskiego oraz wniosku o wydanie państwu obcemu]	1308
Art. 607z [Wezwanie organu państwa wydania nakazu o uzupełnienie informacji]	1309
Art. 607za [Rozpoznanie wniosków o zgodę na przedmiotowe poszerzenie wykonanego przekazania lub na przekazanie dalsze]	1310
Art. 607zb [Zezwolenie na przewóz osoby ściganej nakazem przez terytorium RP]	1312
Art. 607zc [Powiadomienie organu obcego o przekazaniu nakazu do rozpoznania innemu właściwemu organowi krajowemu]	1313
Rozdział 66. Przejęcie i przekazanie orzeczeń do wykonania	1314
Art. 608 [Wniosek o przejęcie w celu wykonania kary lub środka skazanego lub osoby, wobec której orzeczony został środek pozwalający na pozbawienie wolności]	1315
Art. 609 [Wydanie postanowienia w przedmiocie przyjęcia orzeczenia do wykonania w RP]	1317
Art. 610 [Przejęcie przez państwo obce skazanego w Polsce cudzoziemca w celu wykonania kary lub środka]	1318
Art. 611 [Właściwość sądu]	1320
Art. 611a [Rozpoznanie sprawy dopuszczalności przejęcia lub przekazania orzeczenia do wykonania]	1321

Art. 611b	[Niedopuszczalność przejęcia orzeczenia do wykonania lub przekazania do wykonania].....	1322
Art. 611c	[Postępowanie po przejęciu do wykonania – określenie kwalifikacji prawnej czynu, kary i środka].....	1324
Art. 611d	[Wniosek o dokonanie zabezpieczenia majątkowego przez organ innego państwa].....	1326
Art. 611e	[Skazany opuszczający terytorium RP – odpowiednie stosowanie przepisów].....	1327
Art. 611f	[Wykonywanie orzeczeń o karach pieniężnych – odpowiednie stosowanie przepisów].....	1327
Rozdział 66a.	Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym.....	1328
Art. 611g	[Wniosek o współpracę z Trybunałem].....	1332
Art. 611h	[Postępowanie w sprawie wniosku o przekazanie osoby Trybunałowi].....	1334
Art. 611i	[Przekazanie wniosku o zezwolenie na przewóz osoby do Trybunału].....	1337
Art. 611j	[Tymczasowe aresztowanie na wniosek Trybunału].....	1338
Art. 611k	[Dodatkowe informacje w przypadku wniosku Trybunału o zgodę na ściganie, ukaranie, pozbawienie wolności].....	1340
Art. 611l	[Zgoda na przekazanie osoby Trybunałowi].....	1340
Art. 611m	[Wstrzymanie się od rozstrzygania w przedmiocie wniosku Trybunału i przekazanie sprawy do Ministra Sprawiedliwości].....	1342
Art. 611n	[Negatywne przesłanki udzielenia pomocy prawnej Trybunałowi]....	1342
Art. 611o	[Postępowanie w przypadku wniosku Trybunału o udostępnienie dokumentu lub informacji istotnych dla bezpieczeństwa RP].....	1342
Art. 611p	[Postępowanie w przypadku wniosku Trybunału o udostępnienie dokumentu lub informacji niejawnych].....	1343
Art. 611r	[Obecność przy wykonywaniu wniosku o współpracę].....	1345
Art. 611s	[Organ dokonujący ustaleń z Trybunałem].....	1346
Rozdział 67.	Przepisy końcowe.....	1347
Art. 612	[Obowiązek powiadomienia przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego o zatrzymaniu lub tymczasowym aresztowaniu obywatela danego państwa obcego].....	1347
Art. 613	[Porozumiewanie się sądów i prokuratorów z organami obcego państwa].....	1347
Art. 614	[Zwrot poniesionych wydatków].....	1348
Art. 615	[Pierwszeństwo umowy międzynarodowej. Zasada wzajemności. Zasady postępowania w stosunkach między trybunałami międzynarodowymi i organami].....	1349
DZIAŁ XIV.	Koszty procesu	1352
Rozdział 68.	Przepisy ogólne.....	1352
Art. 616	[Koszt procesu. Koszty sądowe].....	1352
Art. 617	[Opłaty – przepisy szczegółowe].....	1352
Art. 618	[Wydatki Skarbu Państwa].....	1352

Art. 619	[Tymczasowe ponoszenie wydatków i niektórych kosztów przez Skarb Państwa].....	1357
Art. 620	[Wydatki ponoszone przez stronę].....	1357
Art. 621	[Obowiązek złożenia dowodu wpłaty zryczałtowanej równowartości wydatków].....	1358
Art. 622	[Zwrot wydatków na rzecz oskarżyciela prywatnego]	1358
Rozdział 69.	Zwolnienie od kosztów sądowych.....	1360
Art. 623	[Zwolnienie od wyłożenia kosztów – przesłanki].....	1360
Art. 624	[Zwolnienie od zapłaty kosztów sądowych – przesłanki, podmioty zwolnione]	1361
Art. 625	[Niepobieranie kosztów sądowych od żołnierza]	1362
Rozdział 70.	Zasądzenie kosztów procesu.....	1363
Art. 626	[Orzeczenie w przedmiocie kosztów. Zażalenie].....	1363
Art. 626a	[Zażalenie na postanowienie w przedmiocie kosztów w postępowaniu przygotowawczym].....	1365
Art. 627	[Zasądzenie kosztów od skazanego z oskarżenia publicznego].....	1366
Art. 628	[Zasądzenie kosztów od skazanego z oskarżenia prywatnego].....	1367
Art. 629	[Zasądzenie kosztów przy warunkowym umorzeniu]	1367
Art. 630	[Częściowe zasądzenie kosztów od skazanego z oskarżenia publicznego].....	1368
Art. 631	[Częściowe zasądzenie kosztów od skazanego z oskarżenia prywatnego]	1368
Art. 632	[Obciążanie kosztami w razie niewinnienia lub umorzenia postępowania]	1369
Art. 632a	[Szczególne przypadki obciążania kosztami przy umorzeniu procesu oskarżonego i Skarbu Państwa].....	1370
Art. 633	[Podział kosztów na zasadzie słuszności].....	1373
Art. 634	[Zasady zasądzania kosztów postępowania odwoławczego].....	1373
Art. 635	[Zasądzanie kosztów w razie zmiany w drugiej instancji wyroku skazującego lub warunkowo umarzającego na niekorzyść oskarżonego].....	1374
Art. 636	[Zasądzenie kosztów w razie nieuwzględnienia środka odwoławczego]	1374
Art. 637	[Zasądzenie kosztów w razie pozostawienia środka bez rozpoznania lub jego cofnięcia]	1374
Art. 638	[Wydatki sądu związane z wniesieniem kasacji przez Prokuratora Generalnego lub RPO].....	1376
Art. 639	[Zasady zasądzania kosztów w razie wznowienia postępowania].....	1376
Art. 640	[Zasady zasądzania kosztów w przypadku skargi oskarżyciela posiłkowego].....	1376
Art. 641	[Przedawnienie ściągnięcia kosztów procesu].....	1377
Rozdział 71.	Koszty procesu związane z powództwem cywilnym i zasądzeniem odszkodowania z urzędu	1377
Art. 642	[Stosowanie przepisów k.p.c. w kwestii kosztów wynikłych z powództwa cywilnego. Wpis].....	1377

Art. 643	[Zasądzenie kosztów w razie uwzględnienia powództwa]	1378
Art. 644	[Zasądzenie kosztów w razie oddalenia powództwa cywilnego lub cofnięcia apelacji. Zaliczenie do kosztów procesu cywilnego]	1379
Art. 645	[Zasądzenie kosztów sądowych w razie zasądzenia odszkodowania pieniężnego z urzędu]	1379
DZIAŁ XV. Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych		1380
Rozdział 72. Przepisy ogólne		1381
Art. 646	[Wyłączenie stosowania niektórych przepisów]	1381
Art. 647	[Kategorie spraw podległych orzecznictwu sądów wojskowych]	1382
Art. 648	[Pozostałe sprawy podległe orzecznictwu sądów wojskowych]	1382
Art. 649	[Właściwość sądu wojskowego z łączności podmiotowej]	1386
Art. 650	[Właściwość sądu wojskowego z łączności podmiotowo- -przedmiotowej. Dopuszczalność przekazania sprawy sądowi powszechnemu]	1387
Art. 651	[Właściwość miejscowa sądu wojskowego]	1389
Art. 652	[Rodzaje sądów wojskowych]	1390
Art. 653	[Wojskowy sąd garnizonowy – właściwość rzeczowa i funkcjonalna]	1390
Art. 654	[Wojskowy sąd okręgowy – właściwość rzeczowa i funkcjonalna] ...	1390
Art. 655	[Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa; właściwość funkcjonalna]	1391
Art. 656	[Właściwość miejscowa i rzeczowa z łączności spraw]	1394
Art. 657	[Uprawnienia Naczelnego Prokuratora Wojskowego oraz wojskowego prokuratora okręgowego. Prokurator wojskowy]	1394
Art. 658	[Odmowa wszczęcia postępowania w sprawach o czyny ścigane na wniosek dowódcy wojskowego w razie zastosowania środka dyscypliny wojskowej. Wyłączenie możliwości cofania wniosku]	1396
Art. 659	[Zakres uprawnień dowódcy w sprawach o czyny ścigane na jego wniosek]	1396
Art. 660	[Ingerencja prokuratora wojskowego w sprawy ścigane na wniosek dowódcy]	1396
Art. 661	[Ściganie czynów prywatnoskargowych popełnionych przez osoby podlegające sądom wojskowym]	1400
Art. 662	[Dane o oskarżonym żołnierzu. Uprawnienia wojskowego kuratora społecznego]	1401
Rozdział 73. Środki przymusu i postępowanie przygotowawcze		1402
Art. 663	[Uprawnienia i obowiązki Żandarmerii Wojskowej]	1402
Art. 664	[Zatrzymanie osoby podejrzanej – organy uprawnione]	1403
Art. 665	[Zawiadomienie o zatrzymaniu żołnierza, pracownika wojska]	1403
Art. 666	[Dodatkowa podstawa stosowania środków zapobiegawczych wobec żołnierza]	1405
Art. 667	[Cel postępowania przygotowawczego]	1406
Art. 668	[Śledztwo – sprawy uzasadniające prowadzenie]	1406

Rozdział 74. Postępowanie przed sądem	1407
Art. 669 [Skład sądu wojskowego]	1407
Art. 670 [Udział asesora prokuratury wojskowej]	1408
Art. 671 [Obowiązkowy udział obrońcy]	1408
Art. 671a (<i>uchylony</i>)	1409
Art. 672 [Uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji z urzędu]	1409
Art. 672a [Kasacja – legitymacja czynna]	1410
Art. 673 [Skład sądu orzekającego w kwestii wznowienia postępowania]	1411
Rozdział 75. (<i>skreślony</i>)	1411

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające

Kodeks postępowania karnego	1413
Art. 1 [Wejście w życie kodeksu]	1413
Art. 2 [Derogacja generalna]	1414
Art. 3 [Uchylenie Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. Pozostawienie w mocy niektórych przepisów]	1414
Art. 4 [Odwołania do uchylonych przepisów – stosowanie odpowiednich przepisów nowej ustawy]	1414
Art. 5 [Przepisy wykonawcze]	1415
Art. 6 [Sprawy wszczęte przed zmianą przepisów – stosowanie nowej ustawy]	1415
Art. 7 [Reguła petryfikacji przy zmianie właściwości rzeczowej sądu]	1415
Art. 8 [Reguły stosowania nowych przepisów w zakresie toku (kinetyki) postępowania]	1415
Art. 9 [Skuteczność czynności procesowych]	1417
Art. 10 [Zasada stosowania nowej ustawy]	1418
Art. 11 [Delegacja do fakultatywnego wydania rozporządzenia – właściwość rzeczowa sądów]	1418
Art. 11a [Groźba przedawnienia karalności czynu jako dodatkowa podstawa do przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu]	1419
Art. 12 [Odrębności w statyce i kinetyce postępowania przed sądami wojskowymi w okresie przejściowym]	1419
Art. 12a [Nadzwyczajny środek zaskarżenia dla spraw zakończonych pod rządem kodeksu z 1969 r. w postępowaniu wobec nieobecnych]	1423
Art. 13 (<i>skreślony</i>)	1424
Art. 14 [Wejście w życie przepisów wprowadzających]	1424

Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym	1429
Art. 1 [Zakres stosowania ustawy]	1429
Art. 2 [Osoba świadka koronnego]	1433
Art. 3 [Warunki dopuszczenia dowodu z zeznań świadka koronnego]	1434
Art. 4 [Wyłączenia podmiotowe stosowania ustawy]	1434
Art. 5 [Postanowienia w przedmiocie dopuszczenia dowodu]	1438
Art. 5a [Prokuratorska odmowa wystąpienia o dopuszczenie dowodu]	1443

Art. 6	[Postępowanie w razie odmowy wystąpienia lub odmowy dopuszczenia dowodu].....	1443
Art. 7	[Zawieszenie postępowania wobec świadka koronnego]	1444
Art. 8	[Wyłączenie stosowania niektórych przepisów k.p.k. wobec świadka koronnego]	1446
Art. 9	[Wyłączenie karalności świadka koronnego].....	1447
Art. 10	[Utrata niekaralności. Podejmowanie postępowania wobec świadka koronnego]	1447
Art. 11	[Wznawianie postępowania wobec świadka koronnego]	1448
Art. 12	[Nadzwyczajne złagodzenie kary wobec świadka koronnego].....	1448
Art. 13	[Wyłączenie jawności rozprawy z udziałem świadka koronnego]	1454
Art. 14	[Postacie ochrony i pomocy dla świadka koronnego]	1455
Art. 15	[Ochrona i pomoc za granicą].....	1456
Art. 16	[Zobowiązania osób chronionych].....	1456
Art. 17	[Postanowienia w przedmiocie ochrony i pomocy].....	1456
Art. 18	[Organ wykonujący ochronę i pomoc].....	1460
Art. 18a	[Tworzenie i wprowadzanie do systemów informacyjnych nowych danych; wyłączenie karalności ich tworzenia i wprowadzania]	1460
Art. 18b	[Cofanie oraz zakończenie ochrony lub pomocy].....	1460
Art. 19	[Doręczenia przesyłek dla osób objętych ochroną]	1461
Art. 20	[Pełnomocnik dla osoby chronionej]	1461
Art. 21	[Zwrot świadczeń i dokumentów przez świadka koronnego].....	1464
Art. 22	[Delegacja ustawowa odnośnie do określenia szczegółowych warunków udzielania, wykonywania, cofania i zakończenia ochrony i pomocy]	1466
Art. 23	[Tajemnica państwowa]	1469
Art. 24	[Odpowiednie stosowanie w sprawach wojskowych]	1470
Art. 25	[Odesłanie do przepisów k.p.k.]	1471
Art. 26	(<i>uchylony</i>)	1471
Art. 27	[Data wejścia w życie ustawy].....	1471
Skorowidz	1473

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- d.k.k. – dawny kodeks karny
- d.k.k.w. – dawny kodeks karny wykonawczy
- d.k.p.k. – dawny kodeks postępowania karnego
- EKE – Europejska Konwencja o Ekstradycji z 1957 r.
- EKPC – Europejska Konwencja Praw Człowieka z 1950 r.
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.s. – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 z późn. zm.)
- k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.w. – ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 109, poz. 756)
- MPPO – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych ONZ z 1966 r.
- przep.wprow. k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 556 z późn. zm.)
- reg. prok. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury – rozporządzenie Ministra

reg. sąd.	Sprawiedliwości z dnia 27 sierpnia 2007 r. (Dz. U. Nr 169, poz. 1189) – Regulamin urzędowania sądów powszechnych – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. (Dz. U. Nr 38, poz. 249)
u.k.s.	– ustawa karna skarbową z dnia 26 października 1971 r. (tekst jedn. Dz. U. z 1984 r. Nr 22, poz. 103 z późn. zm.)
u. o a.	– ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 z późn. zm.)
u. o p.	– ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 7, poz. 39)
u.p.n.	– ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.)
u.r.p.	– ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 z późn. zm.)
u.s.a.	– ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. Nr 153, poz. 1269 z późn. zm.)
u.s.p.	– ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.)
u.s.w.	– ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1676)

Periodyki

Acta UW r.	– Acta Universitatis Wratislaviensis
Ann. UMCS	– Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin
AUL	– Acta Universitatis Lodzianis, Folia Iuridica, Łódź
Biul. IWSN	– Biuletyn Izby Wojskowej Sądu Najwyższego
Biul. SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
Biul. Prok. Gen.	– Biuletyn Prokuratury Generalnej
Inf. Praw.	– Informacja Prawnicza
Gaz. Praw.	– Gazeta Prawnicza
GSiP	– Gazeta Sądowa i Penitencjarna
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
Kw. Pr. Publ.	– Kwartalnik Prawa Publicznego
KZS	– Krakowskie Zeszyty Sądowe
Mon.Prawn.	– Monitor Prawniczy
M.P.	– Monitor Polski
NP	– Nowe Prawo
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego

OSNSD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna i Wojskowa
OSNMS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Ministerstwa Sprawiedliwości
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSNPiPr.	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, dodatek do pisma „Prokuratura i Prawo”
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Pal.	– Palestra
PiP	– Państwo i Prawo
PPK	– Problemy Prawa Karnego, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Probl. Krym.	– Problemy Kryminalistyki
Probl. Praworz.	– Problemy Praworządności
PiPr.	– Prokuratura i Prawo
Przegl. Orzecz.	– Przegląd Orzecznictwa SN
Przegl. PK	– Przegląd Prawa Karnego Towarzystwa Naukowego Prawa Karnego, Warszawa
Przegl. Pol.	– Przegląd Policyjny
Prz. Sejm.	– Przegląd Sejmowy
PS	– Przegląd Sądowy
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Rz.ZN	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego
SKKiP	– Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne
SP	– Studia Prawnicze Instytutu Nauk Prawnych PAN, Warszawa
SPE	– Studia Prawno–Ekonomiczne, Łódź
WPP	– Wojskowy Przegląd Prawniczy
Zb. Orz. SN	– Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego
ZNASW	– Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych
ZNIBPS	– Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUJ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUMCS	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
ZNUMK	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
ZNUŁ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego

Inne

ABW	– Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
arg.	– argument
aprob.	– aprobujący(o)

AW	– Agencja Wywiadu
CBA	– Centralne Biuro Antykorupcyjne
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	– Dziennik Urzędowy
ENA	– europejski nakaz aresztowania
ESS	– Europejska Sieć Sądowa
ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu
ETS	– Europejski Trybunał Sprawiedliwości w Luksemburgu
jw.	– jak wyżej
krytycz.	– krytycznie
MON	– Minister Obrony Narodowej
MS	– Minister Sprawiedliwości
MTK	– Międzynarodowy Trybunał Karny
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli
NPW	– Naczelny Prokurator Wojskowy
PG	– Prokurator Generalny
post.	– postanowienie
por.	– porównaj
proj.	– projekt
przep. wprowadz.	– przepisy wprowadzające
reg.	– regulamin
rozporz.	– rozporządzenie
RPO	– Rzecznik Praw Obywatelskich
SA	– Sąd Apelacyjny
SJS	– System Informacyjny Schengen
SKW	– Służba Kontrwywiadu Wojskowego
SN	– Sąd Najwyższy
SWW	– Służba Wywiadu Wojskowego
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TS	– Trybunał Stanu
uch.	– uchwała
uch. 7 s.	– uchwała składu siedmiu sędziów
UOP	– Urząd Ochrony Państwa
UE	– Unia Europejska
ust.	– ustęp
uw.	– uwaga
w.	– wyrok
zd.	– zdanie
zob.	– zobacz
ŻW	– Żandarmeria Wojskowa

Skróty cytowanej literatury

- Aktualne problemy* – *Aktualne problemy prawa i procesu karnego. Księga ofiarowana Prof. Janowi Grajewskiemu*, GSP 2003, t. XI
- Aktualne problemy II* – *Aktualne problemy prawa karnego, kryminologii i penitencjarystyki. Księga ofiarowana prof. Stefanowi Leleentalowi*, Łódź 2004
- Artymiak i inni, *Proces karny I; Proces karny II* – G. Artymiak, M. Klejnowska, C. Kłak, A. Masłowska, Z. Sobolewski, P. Rogalski, *Proces karny. Część ogólna (I)*; tenże, *Proces karny. Część szczególna (II)*, Warszawa 2007
- Bafia i inni, *Kodeks* – J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kaliowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1974
- Boratyńska i inni, *Komentarz* – K. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny – *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2007
- Bratoszewski i inni, *Komentarz* – J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. Przyjemski, R. Stefański, S. Zabłocki – *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I i II, Warszawa 1998 oraz wyd. II, t. I, Warszawa 2003, t. II–III, Warszawa 2004 (ze wskazaniem daty przy wyd. z 1998 r.)
- Bulsiewicz i inni, *Przebieg...* – A. Bulsiewicz, M. Jeż-Ludwichowska, D. Kala, D. Osowska, A. Lach, *Przebieg procesu karnego*, Toruń 2003
- Cieślak, *Polska procedura...* – M. Cieślak, *Polska procedura karna*, Warszawa 1984
- Daszkiewicz, *Zagadnienia (I lub II)* – W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. I, Poznań 1999; t. II, Poznań 2002
- Europejskie standardy* – *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, pr. zbior pod red. E. Dyni i C. Kłaka, Rzeszów 2005
- Gaberle, *Dowody* – A. Gaberle, *Dowody w sądowym procesie karnym*, Kraków 2007
- Gardocki, *Prawo karne* – L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2007
- Górniok i inni, *Kodeks karny* – O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumki, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, t. I i II, Gdańsk 2005
- Grajewski, *Prawo procesowe* – J. Grajewski, K. Papke-Olszauskas, S. Steinborn, K. Woźniewski, *Prawo karne procesowe. Część ogólna*, Warszawa 2007
- Grajewski, *Przebieg* – J. Grajewski, *Przebieg procesu karnego*, Warszawa 2004
- Grajewski, Paprzycki, *Komentarz* – J. Grajewski, L. Paprzycki, *Kodeks postępowania karnego z komentarzem*, Sopot 2001
- Grajewski, Paprzycki, Płachta, *Komentarz* – J. Grajewski, L. Paprzycki, M. Płachta, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I i II, Zakamycze 2003

- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Komentarz* – J. Grajewski, L. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Zakamycze 2006
- Grajewski, Rogoziński, Steinborn, *Kodeks (I, II)* – J. Grajewski, P. Rogoziński, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Objasnienia dla studentów*, t. I i II, Zakamycze 2005
- Grzegorzczak, Tylman, *Polskie postępowanie* – T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, wyd. 6, Warszawa 2007 (ze wskazaniem daty przy wcześniejszych wydaniach)
- Grzegorzczak, *Komentarz do k.p.w.* – T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2005
- Grzegorzczak, *Komentarz do k.k.s.* – T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2006
- Grzegorzczak, *Strony* – T. Grzegorzczak, *Strony, ich procesowi przedstawiciele i inni uczestnicy postępowania karnego*, Warszawa 1998
- Grzegorzczak, *Czynności* – T. Grzegorzczak, *Czynności procesowe w postępowaniu karnym*, Warszawa 1998
- Grzegorzczak, *Dowody* – T. Grzegorzczak, *Dowody w procesie karnym*, Warszawa 1998
- Grzeszczyk, *Komentarz* – W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. V, Warszawa 2007
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks* – P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, t. I–III, wyd. III, Warszawa 2007, t. IV, Warszawa 2008 (ze wskazaniem daty przy wcześniejszych wydaniach)
- Hofmański, Zabłocki, *Metodyka* – P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Zakamycze 2006
- Kmiecik, *Prawo dowodowe* – R. Kmiecik, *Prawo dowodowe. Zarys wykładu*, Zakamycze 2005
- Kmiecik, Skrętowicz, *Proces* – R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces karny. Część ogólna*, Warszawa 2006
- Kompensacyjna funkcja* – *Kompensacyjna funkcja prawa karnego. Księga poświęcona pamięci prof. Z. Gostyńskiego*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2002, nr 2
- Marszał, *Proces* – K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1997
- Marszał, Stachowiak, Zgryzek, *Proces* – K. Marszał, S. Stachowiak, K. Zgryzek, *Proces karny*, Katowice 2005
- Murzynowski, *Istota i zasady* – A. Murzynowski, *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 1994
- Nowak, Stachowiak, *Dynamika postępowania* – T. Nowak, S. Stachowiak, *Prawo karne procesowe. Dynamika postępowania*, Poznań 2000
- Nauki penalne* – *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin prof. Andrzeja Gaberle*, Kraków 2007

- Nowa kodyfikacja* – *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, Wyd. MS, Warszawa 1997–2001
- Nowa kodyfikacja prawa karnego* – *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, pr. zbior. pod red. L. Boguni, t. I–XV, Wrocław 1997–2004
- Nowe prawo karne procesowe* – *Nowe prawo karne procesowe. Zagadnienia wybrane. Księga pamiątkowa ku czci prof. W. Daszkiewicza*, Poznań 1999
- Nowe uregulowania prawne* – *Nowe uregulowania prawne w kodeksie postępowania karnego z 1997 r.*, pr. zbior. pod red. P. Kruszyńskiego, Warszawa 1999
- Poszanowanie godności* – *Poszanowanie godności ofiar przestępstw*, pr. zbior. pod red. T. Cieleckiego, Legionowo 2002
- Problemy kodyfikacji* – *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci prof. Mariana Cieślaka*, Kraków 1993
- Problemy prawa sądowego* – *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana prof. E. Skrętowiczowi*, Lublin 2007
- Problemy znowelizowanej procedury* – *Problemy znowelizowanej procedury karnej. Materiały konferencji naukowej*, Rzeszów 2003, pr. zbior. pod red. G. Artymiak, C. Kłaka, Z. Sobolewskiego, Zakamycze 2004
- Przestępczość zorganizowana* – *Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym*, pr. zbior. pod red. E. Pływaczewskiego, Zakamycze 2005
- Stefański, Kodeks* – R. Stefański, *Kodeks postępowania karnego z orzecznictwem i piśmiennictwem (za lata 1998–2003)*, Toruń 2004
- Śliwiński, Proces* – S. Śliwiński, *Proces karny. Zasady ogólne*, Warszawa 1948
- Środki zaskarżenia* – *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci prof. Z. Dody*, Zakamycze 2000
- Uzasadnienie k.p.k.* – *Nowe kodeksy karne z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1997
- Waltoś, Proces karny* – S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, wyd. VI, Warszawa 2005
- Węzłowe zagadnienia* – *Nowy Kodeks postępowania karnego. Zagadnienia węzłowe*, Kraków 1998
- Współczesne problemy* – *Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszala*, Katowice 2003
- Współczesne problemy II* – *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności. Księga pamiątkowa prof. Andrzeja Bulsiewicza*, Toruń 2004
- Współczesny proces* – *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Profesorowi Tadeuszowi Nowakowi*, Poznań 2002
- Zasady procesu karnego* – *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga pamiątkowa ku czci prof. S. Waltosia*, Kraków 2000

A. Zoll, *Kodeks karny* – G. Bogdan, Z. Cwiągalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, pod red. A. Zolla, Zakamycze 2004

PRZEDMOWA DO WYDANIA PIĄTEGO

Obecne, piąte już wydanie *Komentarza* **obejmuje analizę** przepisów kodeksu postępowania karnego z 1997 r. **uwzględniającą ustawy nowelizujące i orzeczenia TK wydane do dnia 1 kwietnia 2008 r.** W wydaniu tym zmodyfikowano i doprecyzowano interpretację niektórych przepisów. W porównaniu z wydaniem poprzednim, które ukazało się na wiosnę 2005 r., obecne wydanie uwzględnia więc dalsze zmiany wprowadzane do kodeksu w latach 2005–2007 (łącznie 23-krotne). Zaprezentowano tu zatem uwagi m.in. do zmian wprowadzonych: ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 226, poz. 1648), przywracającą od 12 marca 2007 r. tryb przyspieszony; ustawą z dnia 12 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 20, poz. 116), mocą której od 16 lutego 2007 r. zmodyfikowano m.in. zasady uzasadniania oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej i przedłużania tymczasowego aresztowania; ustawą z dnia 7 marca 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 80, poz. 539), zmieniającą art. 632 kodeksu; ustawą z dnia 15 marca 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 112, poz. 766), wprowadzającą od dnia 28 lipca 2007 r. jako zasadę orzekanie jednoosobowe w pierwszej instancji; ustawą z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 64, poz. 432), zmieniającą od dnia 11 lipca 2007 r. m.in. model postępowania przygotowawczego; ustawą z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 89, poz. 589), zmieniającą art. 49 k.p.k.; ustawą z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 99, poz. 664); m.in. zaostrzając znacznie kary porządkowe w sprawach karnych oraz ustawą z dnia 15 czerwca 2007 r. o lekarzu sądowym (Dz. U. Nr 123, poz. 849), zmieniającą – od 1 lutego 2008 r. – po raz kolejny – art. 117 i art. 618 kodeksu, a także ustawą z dnia 18 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 247, poz. 1823) zmieniającą przepisy wprowadzające kodeks.

W *Komentarzu* uwzględniono również akty wykonawcze do kodeksu wydane lub zmienione w latach 2005–2007, a także orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego z tego okresu i nowszą literaturę przedmiotu. Przed poszczególnymi rozdziałami zamieszczono wybraną literaturę, a niektóre bardziej szczegółowe publikacje wskazano w tezach komentarza lub na końcu uwag do poszczególnych artykułów kodeksu.

Autor żywi nadzieję, że obecne wydanie *Komentarza* okaże się przydatne zarówno praktyce, jak i doktrynie w stopniu nie mniejszym niż dotychczasowe i nadal cieszyć się będzie przychylnością Czytelników.

Łódź, kwiecień 2008

Tomasz Grzegorzczak

Ustawa

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks postępowania karnego

(Dz. U. Nr 89, poz. 555; zm.: Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931; z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852, Nr 93, poz. 1027; z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, Nr 106, poz. 1149; z 2002 r. Nr 74, poz. 676; z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061, Nr 130, poz. 1188; z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405, Nr 264, poz. 2641; z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416, Nr 178, poz. 1479; z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192, Nr 226, poz. 1647 i 1648; z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849, Nr 128, poz. 903 oraz z 2008 r. Nr 27, poz. 162)

DZIAŁ I

PRZEPISY WSTĘPNE

Wybrana literatura: Artymiak i inni, *Proces karny I*, s. 17–80 i 135–164; Cieślak, *Polska procedura*, s. 9–28, 254–381 i 437–453; Daszkiewicz, *Zagadnienia I*, s. 15–164; Grajewski, *Prawo procesowe*, s. 59–181; Grzegorzczak, Tylman, *Polskie postępowanie*, s. 41–213; Kmiecik, Skrętowicz, *Proces*, s. 19–147 i 217–262, Marszał, Stachowiak, Zgryzek, *Proces*, s. 13–141; Waltoś, *Proces karny*, s. 15–44, 205–330 i 445–462.

Art. 1 [Zakres obowiązywania kodeksu]

Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

1. Postępowanie karne to prawnie uregulowana działalność organów procesowych i innych uczestników procesu, zmierzająca do realizacji prawa karnego materialnego. **Przedmiotem postępowania karnego** jest kwestia odpowiedzialności karnej określonej osoby za zarzucany jej czyn stanowiący przestępstwo. Do rozstrzygnię-

cia tej kwestii niezbędne jest ustalenie, czy czyn zabroniony przez prawo materialne jako przestępstwo miał miejsce, kto jest jego sprawcą oraz czy sprawca może ponosić odpowiedzialność karną. Działalność zmierzająca do tych ustaleń oraz pociągnięcia do odpowiedzialności to właśnie postępowanie karne, zwane też procesem karnym. Działalność ta prowadzona jest w ramach prawa karnego procesowego, a więc tej dziedziny szeroko rozumianego prawa karnego, która normuje postępowanie karne. **Podstawowym źródłem tegoż prawa jest właśnie kodeks postępowania karnego** (k.p.k.). Obecny kodeks jest trzecim po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r., po kodeksach: z 1928 r. (obowiązującym do końca 1969 r.) oraz z 19 kwietnia 1969 r., który utracił moc 31 sierpnia 1998 r.

Przedmiotem postępowania karnego może być także kwestia odpowiedzialności majątkowej Skarbu Państwa za szkodę i krzywdę wyrządzoną z racji niesłusznego skazania, tymczasowego aresztowania czy zatrzymania. Dochodzenie roszczeń w tym zakresie, mimo że są to roszczenia cywilne, następuje bowiem w procesie karnym (rozdz. 58 k.p.k.).

Od 28 listopada 2003 r. **przedmiotem postępowania karnego może być również represyjna odpowiedzialność prawna typu karnego tzw. podmiotów zbiorowych**, którą to odpowiedzialność normuje ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności prawnej podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. Nr 197, poz. 1661 z późn. zm.). Przedmiotem procesu staje się tu odpowiedzialność prawna podmiotu zbiorowego za dopuszczenie w jego ramach do popełnienia przez osobę fizyczną przestępstwa lub przestępstwa skarbowego (art. 1 ustawy) stwierdzonego prawomocnym wyrokiem (art. 4 ustawy), uzależniona od możliwości przypisania podmiotowi zbiorowemu co najmniej braku należytej staranności w wyborze owej osoby lub należytego nad nią nadzoru (art. 5). Do procesu tego stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. z pewnymi wyłączeniami (art. 22 ustawy), z tym jednak, że ciężar dowodu obciąża tu tego, kto dowód zgłasza (art. 23), postępowanie wszczyta się dopiero po prawomocnym zakończeniu procesu wobec sprawcy przestępstwa, a podmiotowi zbiorowemu grożą kary pieniężne, przepadek przedmiotów i korzyści oraz określone zakazy (art. 7–9 ustawy), a obrońcą może być tu też radca prawny (art. 33 ust. 2). Mamy tu zatem do czynienia ze **szczególnym pozakodeksowym postępowaniem karnym**, powadzonym po uprzednim procesie wobec samego sprawcy przestępstwa, którego przedmiot odbiega od tego, co jest nim w klasycznym postępowaniu karnym, choć nadal chodzi o odpowiedzialność typu karnego, tyle że w szerokim znaczeniu, a więc nie za sam czyn będący przestępstwem. Szerzej zob. m.in. S. Waltoś, *Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych – stary problem legislacyjny na nowo* (w:) *Księga jubileuszowa dedykowana Prof. Leszkowi Kubickiemu*, Warszawa 2003, s. 405 i n.; M. Filar, Z. Kwaśniewski, D. Kala, *Komentarz do ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, Toruń 2006; B. Namysłowska-Gabrysiak, *Odpowiedzialność karna podmiotów prawnych*, Warszawa 2003; tejsze, *Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Komentarz*, Zakamycze 2004; J. Grajewski, *Pozycja procesowa prokuratora w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary* (w:) *Współczesne problemy II*, s. 63–84; W. Grzeszczyk, *Wątpliwości proceduralne związane ze stosowaniem usta-*

wy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zagrożone pod groźbą kary, PiPr. 1/2004; T. Razowski, *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych po nowelizacji*, PiPr. 9/2006; J. Warylewski, J. Potulski, *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych w prawie polskim i europejskim. Komentarz*, Bydgoszcz-Gdańsk 2006.

W toku postępowania karnego rozstrzygane są także różne kwestie incydentalne, które stają się **ubocznym przedmiotem** procedowania w tej materii, stąd mowa np. o postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania, w kwestii udzielenia listu żelaznego, w przedmiocie dopuszczalności apelacji czy kasacji, w kwestii wyroku łącznego, w kwestii ekstradycji czy wydania w trybie europejskiego nakazu aresztowania, w przedmiocie przejścia lub przekazania ścigania itd.

2. Kodeks jest podstawowym, ale nie jedynym źródłem prawa karnego procesowego. Uzupełniają go przepisy procesowe zawarte w innych ustawach, w tym i w kodeksie karnym (np. normy o ściganiu na wniosek lub skargą prywatną) oraz ustawach szczególnych, np. o świadku koronnym z 25 czerwca 1997 r. (Dz. U. Nr 114, poz. 738 z późn. zm.) i w rozporządzeniach wykonawczych do kodeksu.

Uzupełnieniem tych norm są też przepisy ustrojowe zawarte w ustawach normujących organizację sądów (Prawo o ustroju sądów powszechnych z 2001 r., ustawa o ustroju sądów wojskowych z 1997 r., ustawa o Sądzie Najwyższym z 2002 r.), prokuratury (ustawa o prokuraturze z 1985 r.), adwokatury (Prawo o adwokaturze z 1982 r.), poszczególnych organów ścigania karnego (np. ustawy: o Policji z 1990 r., o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z 2002 r., o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym z 2006 r., o Straży Granicznej z 1990 r., o kontroli skarbowej z 1991 r.) czy funkcjonowanie instytucji radców prawnych (ustawa o radcach prawnych z 1982 r.). W przepisach tych można poza normami ustrojowymi spotkać także normy *stricte* procesowe, dotyczące czynności danych organów (np. zakres przedmiotowy ich uprawnień procesowych jako organów ścigania) lub np. immunitetów.

Nie można też zapominać, że w świetle Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. bezpośrednio stosowanym źródłem prawa jest sama ustawa zasadnicza, która zawiera też przepisy statuujące pewne zasady procesowe nie tylko o charakterze ustrojowym (zasada niezależności sądów i niezawisłości sędziów – art. 173 i 178). To Konstytucja zastrzega m.in. zasadę prawa do obrony (art. 42 ust. 2), domniemania niewinności (art. 42 ust. 3), jawności procesu (art. 45) czy dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1); to ona też zakłada immunitet parlamentarny (art. 105 i 108).

W myśl Konstytucji ratyfikowana **umowa międzynarodowa**, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw, stanowi automatycznie część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy; umowy ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie mają przy tym pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli danej ustawy nie da się pogodzić z umową (art. 91 Konstytucji). Źródłem prawa karnego procesowego są zatem także np. przepisy Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych ONZ (MPPO) z 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167), Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPC) z 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) czy Europejskiej Konwencji o Ekstradycji (EKE) z 1957 r. (Dz. U. z 1994 r. Nr 70, poz. 307). Fakt, że umowa międzynarodowa wchodzi do polskiego porządku prawnego, nie musi jednak oznaczać, że nie są tu wówczas potrzebne żadne zmiany w pra-

wie wewnętrznym. Dowodem takiej potrzeby są np. przepisy nowego rozdz. 66a kodeksu, wprowadzone w 2004 r. w związku z ratyfikacją Statutu MTK.

Bezpośrednie stosowanie **nie dotyczy jednak** dyrektyw i decyzji ramowych Rady Unii Europejskiej, odnośnie do których istnieje zawsze i jedynie obowiązek państwa ich implementacji do prawa wewnętrznego. Nie są to normy samowymagalne, a włączanie decyzji ramowych do porządku prawnego danego kraju jest przy tym względne w tym sensie, że nie jest ono obwarowane sankcjami (zob. też Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Suplement 2004*, s. 38). Przykładem takiej implementacji są nowe przepisy rozdz. 65a i 65b kodeksu, odnośnie do decyzji ramowej Nr 2002/584/WSiSW z 13 czerwca 2002 r. o europejskim nakazie aresztowania oraz art. 589b–589f k.p.k., wprowadzone w związku z decyzją ramową o zespołach dochodzeniowo-śledczych Nr 2002/465/JHA, z tej samej daty, a także rozdz. 62a i 62b (art. 589g–589u k.p.k.), wprowadzone nowelą z 7 lipca 2005 r. celem wykonania decyzji ramowej Nr 2003/577/WSiSW z 22 lipca 2003 r. w sprawie wykonywania w UE postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych (zob. uwagi do tych przepisów).

W zakresie określonym przez sam k.p.k. stosuje się w postępowaniu karnym także przepisy kodeksu postępowania cywilnego (zob. art. 70, 89, 292 § 1, art. 543 § 2 i art. 558).

3. Kodeks postępowania karnego normuje jedynie postępowanie karne w zakresie, w jakim do orzekania w sprawach karnych właściwe są sądy. Normuje przy tym zarówno postępowanie przed sądami powszechnymi, jak i sądami szczególnymi, którymi w tych sprawach są sądy wojskowe (zob. dział XV k.p.k.). Kodeks reguluje wówczas całe postępowanie karne, w tym także w zakresie prowadzonym przez niesądowe organy ścigania karnego.

Przepisy kodeksu stosuje się jednak również odpowiednio w postępowaniu przed Trybunałem Stanu, przed którym odpowiedzialność za naruszenia Konstytucji lub ustaw w związku z zajmowanym stanowiskiem ponoszą m.in.: Prezydent RP (ten także za przestępstwa – art. 145 Konstytucji) i Marszałek Sejmu w czasie zastępowania Prezydenta, Prezes NIK, a nadto członkowie Rady Ministrów (ci także za przestępstwa) – art. 1 ust. 1 i art. 18 ust. 2 ustawy o Trybunale Stanu – tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 925. W odróżnieniu od pierwotnej wersji ustawy o TS, wydanej pod rządami poprzedniej Konstytucji, obecna ustawa zasadnicza nie uzależnia ścigania członków RM od celowości postawienia ich przed TS (art. 156 ust. 1 Konstytucji). Konstytucja zakłada więc obecnie, że członkowie RM za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem „ponoszą odpowiedzialność” przed TS. Oznacza to **wylącznie orzecznictwo** TS odnośnie do tych czynów, a tym samym jedynie dopiero po negatywnym rozstrzygnięciu dotyczącym kompetencji TS odżyć może tu właściwość sądu powszechnego. W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 21 lutego 2001 r. (OTK 3/2001, poz. 47) przyjęto jednak, iż odżywa ona nie tylko w razie odmowy przez Sejm pociągnięcia danej osoby (ministra) do odpowiedzialności przed TS, ale także gdyby Sejm nie zajął jakiegokolwiek stanowiska w tej materii, a to – jak wskazuje się w doktrynie – budzi już wątpliwości. Trafnie podnosi się bowiem **zastrzeżenia** co do funkcjonowania TS jako sądu karnego w sprawach o przestępstwa ministrów, wskazując, że w istocie narusza to zasadę równości wszystkich wobec prawa, wysuwając zastrzeżenia również co do samej po-

prawności procedury przed Trybunałem (Waltoś, *Proces karny*, s. 39). Szerzej o odpowiedzialności konstytucyjnej zob. m.in. M. Granat, *Normatywny model odpowiedzialności konstytucyjnej w praktyce* (w:) *Sądy i Trybunały w Konstytucji i w praktyce*, Warszawa 2005; W. Odrowąż-Sypniewski, *Odpowiedzialność konstytucyjna członków organów kolegialnych* (w:) *Postępowanie przed Komisją odpowiedzialności konstytucyjnej*, Warszawa 2007; M. Pietrzak, *Odpowiedzialność konstytucyjna w Polsce*, Warszawa 1992; Z. Świda-Łągiewska, *Zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i system kar* (w:) *Trybunał Stanu w PRL*, Warszawa 1983; J. Zalesny, *Odpowiedzialność konstytucyjna w prawie polskim okresu transformacji ustrojowej*, Toruń 2004; tenże, *Trybunał Stanu na tle władzy sądowniczej*, *Ius Novum* 2–3/2007, J. Wróblewski, *Trybunał Stanu. Delikt konstytucyjny*, Warszawa 1985.

4. Przepisy kodeksu stosuje się także wprost do postępowania o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, unormowanego w Kodeksie karnym skarbowym z dnia 10 września 1999 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765). Dawna ustawa karna skarbową z 1971 r. zakłada również stosowanie wprost tych norm (ze zmianami wynikającymi z u.k.s.), ale tylko w odniesieniu do postępowania sądowego, a przy istniejącym na jej gruncie postępowaniu przed organami finansowymi stosowano jedynie te przepisy k.p.k., które ustawa ta wyraźnie powoływała. W k.k.s., w wyniku przekazania orzecznictwa w sprawach karnych skarbowych sądom i pozostawienia organom finansowym jedynie uprawnień do prowadzenia postępowania przygotowawczego, wymierzania mandatów za wykroczenia skarbowe, występowania do sądu o zezwolenie sprawcy na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności oraz oskarżania przed sądami (w tym obok prokuratora), postępowanie tak o przestępstwa skarbowe, jak i o wykroczenia skarbowe, co do zasady, toczy się według przepisów k.p.k., z pewnymi tylko zmianami wynikającymi z k.k.s. (art. 113 k.k.s.). W istocie **jest to zatem szczególnie**, pozakodeksowe (w rozumieniu k.p.k.) **postępowanie karne**. Zob. m.in.: Bulsiewicz i inni, *Przebieg*, s. 356 i nast.; T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 485–486; Grzegorzczak, Tylman, *Polskie postępowanie*, s. 863 i 890–899; F. Prusak, *Prawo i postępowanie karne skarbowe*, Warszawa 2002, s. 180 i nast. **Odmienne** natomiast wygląda obecnie sprawa z postępowaniem dotyczących wykroczeń pospolitych. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z 2001 r. zakłada bowiem, że stanowi on samodzielną regulację, a normy k.p.k. stosuje się wprawdzie, ale jedynie gdy to k.p.w. tak stanowi – i tylko te, które do stosowania przywołano (zob. Grzegorzczak, *Komentarz do k.p.w.*, s. 61–63; Grzegorzczak, Tylman, *Polskie postępowanie*, s. 864; odmienne Bulsiewicz i inni, *Przebieg*, s. 366 i nast. – gdzie zalicza się je nadal do postępowań karnych szczególnych).

5. Przepisy k.p.k. stosuje się również w postępowaniu w sprawach nieletnich, gdy przybiera ono postać postępowania poprawczego oraz przy zbieraniu, utrwalaniu i przeprowadzaniu w tym postępowaniu dowodów przez Policję. Przedmiotem tego postępowania – unormowanego w ustawie z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.) – nie jest jednak odpowiedzialność karna nieletniego (nie jest to więc postępowanie karne), a jedynie zastosowanie do niego środków przewidzianych w tej ustawie. Środek poprawczy można stosować tylko wobec nieletniego sprawcy czynu zabronionego – jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe – gdy przemawia za tym

wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji (art. 10 i 20 u.p.n.). Zob. szerzej np. E. Bieńkowska, A. Walczak-Żochowska, *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2003; A. Gaberle, M. Korcyl-Wolska, *Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, Gdańsk 2002; P. Górecki, S. Stachowiak, *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, wyd. IV, Warszawa-Kraków 2007; T. Bojarski, E. Skrętowicz, *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich z komentarzem*, Lublin 2002.

6. Normy kodeksu mają zastosowanie także do prowadzenia śledztw przez Instytut Pamięci Narodowej, powołany ustawą z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424 z późn. zm.) i udzielania pomocy prawnej przez ten organ (art. 45 ust. 5 ustawy). Prokuratorzy Instytutu prowadzą śledztwa w sprawach o popełnione na obywatelach polskich lub osobach narodowości polskiej w okresie od 1 września 1939 r. do 31 grudnia 1989 r. zbrodnie nazistowskie i komunistyczne oraz inne, popełnione przeciwko pokojowi, ludzkości lub będące zbrodniami wojennymi (art. 1 ust. 1 lit. a oraz art. 45 ust. 1 ustawy). O pojęciu tych zbrodni zob. np. post. SN z 4 grudnia 2001 r. (II KKN 175/99, OSNKW 5–6/2002, poz. 47). Wyłącznie uprawnień prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej odnosi się także do spraw należących do orzecznictwa sądów wojskowych, gdzie wypierają oni prokuratora wojskowego (zob. post. SN z 1 czerwca 1999 r., WZP 2/99, OSNKW 9–10/1999, poz. 65).

7. Normy k.p.k. mają też odpowiednie zastosowanie w postępowaniu prowadzonym w trybie ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.), ze zmianami wskazanymi w art. 3 ust. 4 tej ustawy, przy czym przepisy k.p.k. o odszkodowaniu za niesłuszne skazanie stosuje się także odpowiednio do odszkodowań dochodzonych w trybie tej ustawy (art. 8 ust. 3 ustawy). O postępowaniu tym zob. K. Sychta, *Rehabilitacja osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego Państwa Polskiego*, Katowice 2006.

8. Bardzo często przepisy k.p.k. – lub przynajmniej niektóre z nich – mają zastosowanie także w różnych postępowaniach, w zakresie wskazanym w ustawach szczególnych. Stosownie zatem np. do ustawy z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej (Dz. U. Nr 35, poz. 321 z późn. zm.) w postępowaniu przed tą komisją stosuje się obecnie odpowiednio przepisy k.p.k. „w sprawach wzywania i przesłuchiwania osób wezwanych oraz zwalniania z obowiązku zachowania tajemnicy” w zakresie nieuregulowanym w tej ustawie (art. 11i ustawy). Zob. też M. Lewandowski, A. Kowalski, T. Osiński, *Sejmowa Komisja Śledcza. Komentarz*, Warszawa 2006.

Z kolei z ustawy o ustroju sądów powszechnych z 2001 r. wynika, iż **w postępowaniu dyscyplinarnym wobec sędziów** – we wszystkich kwestiach nieuregulowanych wprost w samej u.s.p. – stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. (art. 128). To samo zakładają ustawy o prokuraturze z 1985 r. (art. 89 pkt 1) i o adwokaturze z 1982 r. (art. 66), a podobne rozwiązanie przyjęto też w art. 150 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r. (Dz. U. Nr 164, poz. 1385). Już jednak np. w ustawie o Policji przepisy k.p.k. w postępowaniu dyscyplinarnym stosuje się jedynie w zakresie „wezwań,

terminów, doręczeń i świadków, z wyłączeniem możliwości nakładania kar porządkowych” (art. 135p ustawy); podobnie przyjęto w art. 135 ustawy o CBA.

Art. 2 [Cele postępowania karnego. Zasada prawdy]

§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

- 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności,
- 2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego,
- 3) uwzględnione zostały prawnie chronione interesy pokrzywdzonego,
- 4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

§ 2. Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne.

1. Przepis art. 2 formułuje cele postępowania karnego, statuując jednocześnie kilka zasad procesu karnego. Podkreśla się prewencyjne zadania postępowania i ujawnianie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstw (§ 1 pkt 2), z czym wiąże się następnie instytucja tzw. sygnalizacji (art. 19); formułuje zasadę trafnego orzekania, tzw. trafnej reakcji (§ 1 pkt 1), należytej szybkości postępowania (§ 1 pkt 4) oraz ochrony praw pokrzywdzonego (§ 1 pkt 3) i zasadę prawdy materialnej (§ 2).

2. **Trafna reakcja** to nie tylko wymóg, aby niewinny nie poniósł odpowiedzialności, a winny był zawsze do niej pociągnięty, ale także to, by osoba winna poniosła odpowiedzialność nie mniejszą niż tę, na którą zasłużyła i nie większą od tej, którą ponieść powinna, a więc aby była to reakcja sprawiedliwa. Wiąże się z tym zasady prawdy (§ 2) oraz obiektywizmu (art. 4).

Wymóg trafnej reakcji i stosowania trafnych środków (§ 1 pkt 1 i 2) powoduje, że nawet gdy strony zgodnie wnoszą o określone rozstrzygnięcie, sąd musi brać jeszcze pod uwagę, czy jego wydanie jest zasadne z punktu widzenia celów postępowania (zob. art. 343 § 5 w zw. z art. 335 § 1 *in fine* czy art. 387 § 2 *in fine*).

3. Wymóg uwzględnienia prawnie chronionych **interesów pokrzywdzonego** jako cel postępowania karnego to *novum* w polskim systemie prawnym. Pokrzywdzony wprowadzie zawsze dysponował określonymi uprawnieniami procesowymi, ale ich ochrona nie była zbyt mocno akcentowana, a niektóre uprawnienia miały charakter ograniczony (np. uzależnienie dopuszczenia do procesu w roli oskarżyciela posiłkowego od niezaskarżalnej decyzji sądu czy ograniczone możliwości zaskarżania przez tę stronę wyroku sądu pod rządem k.p.k. z 1969 r.). Obecna kodyfikacja karnoprocesowa podnosi rangę uprawnień pokrzywdzonego. Znosi w dalszych przepisach wspomniane ograniczenia, poszerza też możliwości działania pokrzywdzonego w postępowaniu, wyposażając go np. w prawo do występowania w roli samodzielnego oskarżyciela posiłkowego (art. 55 k.p.k.), do wnioskowania o zobowiązanie skazanego do naprawienia szkody bez potrzeby wytaczania powództwa adhezyjnego (art. 46 k.k.

i art. 49a k.p.k.), w prawo do udziału w rozprawie, choćby nie był stroną (art. 384 § 2 k.p.k.), oraz w niektórych posiedzeniach sądu (np. art. 341 § 3, art. 343 § 5, art. 354 pkt 2 *in fine* k.p.k.), uzależnia od jego niesprzeciwienia się niektóre decyzje sądu (np. art. 387 § 2 k.p.k.), wprowadza system mediacji (art. 23a k.p.k.) i porozumiewania się pokrzywdzonego z podejrzanym (oskarżonym), od których to wyników uzależnia się pewne decyzje procesowe (np. art. 341 § 3, art. 343 § 3, art. 387 § 3 k.p.k.). Wymóg uwzględnienia interesu pokrzywdzonego jest też warunkiem, który może uniemożliwić umorzenie postępowania z uwagi na jego niecelowość (art. 11 § 1 *in fine*). Zob. też np. E. Bieńkowska, *Szybkość postępowania karnego i ochrona interesów pokrzywdzonego – zasady do pogodzenia czy nie?* (w:) *Nowe prawo karne procesowe*, s. 125–132.

4. Zachowanie rozsądnego terminu to przejaw szybkości postępowania, „wymuszony” niejako przez międzynarodowe umowy, którymi Polska jest związana. Chodzi tu zwłaszcza o art. 6 ust. 1 EKPC. Dotrzymanie rozsądnego terminu uzależnione jest od wielu okoliczności, które winny być brane pod uwagę w każdej konkretnej sprawie. Nie ma zatem jakiejś ogólnej reguły w tym zakresie. W orzecznictwie międzynarodowym ma się tu na względzie m.in. złożoność sprawy, sposób zachowania się samego podejrzanego, który może przedłużać proces, oraz szczególne okoliczności sprawy, ale też przyjmuje się, że nie są usprawiedliwieniem trudności kadrowe organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości i podkreśla się wymóg szybkości, zwłaszcza tam, gdzie oskarżony jest aresztowany (zob. też M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej*, Zakamycze 2000, s. 198–203 i J. Bielański, *Prawo do rozsądnego czasu postępowania. Uwagi na podstawie uregulowań Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Konstytucji RP oraz nowego Kodeksu postępowania karnego* (w:) *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, Wrocław 2000, t. V, s. 69–91). To właśnie potrzeba zachowania rozsądnego terminu daje podstawę do wyznaczenia prokuratorowi przez sąd na rozprawie specjalnego terminu na dostarczenie nowych dowodów, pod rygorem rozstrzygnięcia wątpliwości wynikających z ich braku na korzyść oskarżonego, jeżeli ujawnione dopiero tutaj braki postępowania są tego rodzaju, że ich usunięcie przez sąd uniemożliwia wydanie prawidłowego orzeczenia w rozsądnym terminie (art. 397 § 1 k.p.k.).

5. Od dnia 17 września 2004 r. funkcjonuje w prawie polskim skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, przewidziana ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o tej skardze (Dz. U. Nr 179, poz. 1843). Ustawa zakłada, że przysługuje ona także w odniesieniu do przewlekłości postępowania karnego i karnego skarbowego (oraz w sprawach o wykroczenia); służy wówczas stronom oraz pokrzywdzonemu, nawet gdy nie jest stroną (art. 3 pkt 4), a w sprawach o czyny skarbowe i o wykroczenia – stronom (art. 3 pkt 1). W orzecznictwie SN wskazuje się, że skarga ta służy także prokuratorowi, jeżeli jest on stroną postępowania, w którym doszło do przewlekłości (zob. uzasad. uch. 7 s. SN z 21 września 2005 r., I KZP 24/03, OSNKW 10/2005, poz. 89, s. 6–7). W piśmiennictwie głośno są tu podzielone; za takim uprawnieniem prokuratora opowiada się np. D. Szumiło-Kulczycka, *Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki* (w:) *Zagubiona szybkość procesu karnego. Jak ją przywrócić?*, Warszawa 2005, s. 241 i nast.; teźże, glosa, OSP 5/2006, poz. 56, a przeciwko np. M. Zbrojewska, *Skarga na przewlekłość*

postępowania karnego, Pal. 2004, z. 11–12, s. 25. Jeżeli uwzględni się, że prokurator, np. jako oskarżyciel publiczny, reprezentuje interes publiczny, to i on zainteresowany jest w realizacji zadania procesu określonego w art. 2 § 1 pkt 4. Nie można jednak nie zauważyć, że ustawa zakłada z racji przewlekłości zasądzenie odpowiednich sum na rzecz strony skarżącej od Skarbu Państwa (art. 12 ust. 4), a oskarżyciel publiczny z założenia przynależy do podmiotów Skarbu Państwa; ponieważ jednak jest to zasądzenie fakultatywne, nie może decydująco wpływać na odmówienie prokuratorowi, będącemu stroną przewlekającego się postępowania, prawa do omawianej skargi. Trzeba też jednak pamiętać, że skarga podlega opłacie (art. 17), którą musi w takim wypadku uregulować prokurator, choć działa w interesie publicznym, co już może zastanawiać. Pytanie zatem, czy nie chodzi tu jednak o skargę obywatela jako strony lub strony będącej osobą inną niż fizyczna, a nie organu państwowego

O przewlekłości postępowania można mówić według ustawy wówczas, gdy postępowanie trwa dłużej niż wymaga tego wyjaśnienie istotnych dla sprawy okoliczności faktycznych i prawnych (art. 2 ust. 1), a uwzględnia się tu przede wszystkim terminowość i prawidłowość czynności podejmowanych przez sąd (art. 2 ust. 3). Skarżący wnosi skargę w toku postępowania do sądu, przed którym się ono toczy (art. 5 ust. 1–2), **rozpoznaje ją** zaś sąd przełożony nad tym sądem, czyli sąd wyższego rzędu; gdy skarga dotyczy SN, rozpoznaje ją ten sąd (art. 4). Skarga – jak już wspomniano – podlega opłacie w kwocie 100 zł. O toczącym się postępowaniu w kwestii skargi zawiadamia się Skarb Państwa – prezesa sądu, którego ona dotyczy; może on przystąpić do tego postępowania w roli strony (art. 10). Przy rozpoznawaniu skargi stosuje się przepisy o rozpoznawaniu zażalenia z danego rodzaju postępowania (art. 8 ust. 2), zatem w sprawach karnych przepisy zażaleniowe k.p.k. Sąd orzeka więc na posiedzeniu, a strona skarżąca może wziąć w nim udział jedynie, gdy sąd jej na to pozwoli (art. 464 § 2 k.p.k.); tak też słusznie w cyt. uch. 7 s. z 21 września 2005 r. Sąd oddała skargę, gdy uznaje ją za nieuzasadnioną, i uwzględnia, gdy jest ona zasadna. W tym ostatnim wypadku może, na żądanie strony, zlecić sądowi, którego skarga dotyczyła, wykonanie określonych czynności w wyznaczonym terminie, a także zasądzić stronie (o ile jest to uzasadnione) stosowną kwotę, do 10 000 zł (art. 12 ust. 4). Nie przewiduje się środków odwoławczych od orzeczenia sądu w kwestii skargi. Z nową skargą w tej samej sprawie ten sam skarżący może natomiast wystąpić po upływie 12 miesięcy od wydania poprzedniego orzeczenia, niezależnie od jego charakteru (art. 14).

Z uwagi na taksatywne określenie postępowań, których ustawa dotyczy, w orzecznictwie wskazuje się, że **skarga na przewlekłość procesu jest wykluczona** np. w postępowaniu dyscyplinarnym (zob. np. post. SN z 13 czerwca 2005 r., KSP 3/05, OSNKW 9/2005, poz. 87), czy w postępowaniu w przedmiocie skargi na przewlekłość (post. SN 16 czerwca 2005 r., KSP 5/05, OSNKW 9/2005, poz. 88).

Szerzej o tej skardze zob. np. P. Górecki, S. Stachowiak, P. Wiliński, *Skarga na przewlekłość postępowania sądowego. Komentarz*, Warszawa-Kraków 2007.

6. W orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie wskazuje się, że zadania postępowania określone w art. 2 § 1 i realność ich wykonania winny być brane pod uwagę m.in. **przy przekazywaniu sprawy** innemu równorzędnemu sądowi z uwagi na obawę przedawnienia w sądzie właściwym (art. 11a przep. wpraw. k.p.k.), a tym samym,

że nie można takiego przekazania dokonywać wyłącznie na podstawie wiedzy odnośnie do obsady sędziowskiej i zakresu zaległości w danym sądzie (post. SN z 18 stycznia 2002 r., III KO 62/01, OSNKW 3–4/2002, poz. 18).

7. Sformułowana w art. 2 § 2 **zasada prawdy** ma doniosłe znaczenie dla całego postępowania. Wprowadza ona wymóg opierania wszelkich rozstrzygnięć na prawdziwych ustaleniach faktycznych. W orzecznictwie pod rządem podobnego przepisu w k.p.k. z 1969 r. (art. 2 § 1 pkt 2) zasadnie przyjmowano, że oznacza to zobligowanie wszystkich organów procesowych do dołożenia – niezależnie od woli stron – maksymalnych starań i wyczerpania wszelkich dostępnych środków w celu poznania prawdy (zob. w. SN z 17 września 1971 r., I KR 120/71, OSNPG 12/1971, poz. 242). Zasada prawdy oznacza, że niezbędne staje się ograniczenie zasady kontrydiktoryjności poprzez elementy oficjalności przy wprowadzaniu do procesu i przeprowadzaniu w nim dowodów (zob. art. 167, art. 370 § 1 *in fine* i § 3 k.p.k.). Wymusza ona też konieczność dokonania prawdziwych ustaleń nawet tam, gdzie strony zgodnie wnoszą o określone rozstrzygnięcie. Tak więc, przy wniosku prokuratora o skazanie oskarżonego za jego zgodą bez rozprawy, wymaga się, aby „okoliczności popełnienia przestępstwa nie budziły wątpliwości” (art. 335 § 1), a taki sam warunek funkcjonuje przy skazywaniu bez postępowania dowodowego na wniosek samego oskarżonego, przy braku sprzeciwu ze strony prokuratora i pokrzywdzonego na takie skazanie (art. 387 § 2). Także orzekanie wyrokiem nakazowym bez rozprawy jest możliwe jedynie wówczas, gdy materiały postępowania przygotowawczego wskazują, że „okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości” (art. 500 § 3).

8. Przez prawdziwe ustalenie faktyczne rozumie się ustalenie, które zostało udowodnione. Udowodnienie ma miejsce wówczas, gdy w świetle przeprowadzonych dowodów fakt przeciwny dowodzonemu jest niemożliwy lub wysoce nieprawdopodobny. Spełnione przy tym winny być dwa warunki:

- a) obiektywna przekonywalność dowodów, czyli taka ich siła, że każdy normalnie oceniający człowiek nabiera przekonania o prawdziwości danego ustalenia, oraz
- b) przekonalsność subiektywna wywołana u organu oceniającego, która winna być całkowita i bezwzględna; dopóki zatem organ ma zasadne, najmniejsze choćby wątpliwości, dopóty dany fakt nie może być uznany za udowodniony, a więc nie stanowi ustalenia faktycznego, które może być podstawą rozstrzygnięcia (zob. M. Cieślak, *Zagadnienia dowodowe w procesie karnym*, Warszawa 1955, s. 115–120; tenże, *Polska procedura*, s. 325).

Udowodnienie nie musi jednak oznaczać, że dane ustalenie musi zawsze wynikać bezpośrednio z konkretnych dowodów. Może ono wypływać także z nieodpartej logiki sytuacji stwierdzonej konkretnymi dowodami, jeżeli stanowi ona oczywistą przesłankę, na podstawie której doświadczenie życiowe nasuwa jednoznaczny wniosek, że dana okoliczność faktyczna istotnie wystąpiła (w. SN z 4 października 1973 r., III KR 243/73, OSNKW 2/1974, poz. 33 i aprob. M. Cieślak, glosa, OSPiKA 9/1974; zob. też J. Nelken, glosa, NP 1/1974).

Wymóg udowodnienia należy jednak odnosić tylko do ustaleń niekorzystnych dla oskarżonego, ponieważ on sam korzysta z domniemania niewinności (art. 5 § 1), a nie-dające się usunąć wątpliwości tłumaczy się na jego korzyść (art. 5 § 2). Nie oznacza

to wszak, aby gołosłowne twierdzenia oskarżonego mogły być przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia. W tym jednak wypadku wystarczy ich uprawdopodobnienie, tj. wywołanie jedynie stanu prawdopodobieństwa zaistnienia danego faktu (zob. M. Cieślak, *Zagadnienia dowodowe...*, s. 65). Jednakże nawet nieuprawdopodobnienie powoływanej tezy nie może działać na niekorzyść oskarżonego, jako że może on być uznany winnym jedynie po udowodnieniu mu sprawstwa i winy. Nieudowodnienie tego i tak musi spowodować uniewinnienie oskarżonego z uwagi na domniemanie niewinności. To właśnie z uwagi na tę dyrektywę i zasadę *in dubio pro reo* (zob. art. 5), uznać należy za zgodne z zasadą prawdy rozwiązanie przyjęte w (znowelizowanej ustawie z 10 stycznia 2003 r.) art. 397, według którego, jeżeli prokurator nie uzupełni materiału dowodowego w wyznaczonym mu przez sąd terminie, w zakresie ujawnionych tu braków postępowania przygotowawczego, sąd rozstrzyga na korzyść oskarżonego (zatem niekoniecznie w zgodzie ze stanem rzeczywistym) wątpliwości wynikające z niedostarczenia owych dowodów (§ 4 art. 397).

9. Dokonaniu prawdziwych ustaleń faktycznych służy **zasada kontradiktoryjności**, czyli sporności procesu, skodyfikowana w sposób pośredni poprzez unormowanie poszczególnych jej przejawów. Jak zasadnie wskazuje się w orzecznictwie, jej realizacja, możliwa najpełniej na rozprawie, wymaga zapewnienia równouprawnienia stron oraz dbałości o kulturę ogólną rozprawy, prowadzenia jej w atmosferze powagi, spokoju, rzeczowości i szacunku dla stron i innych uczestników postępowania. Jedynie bowiem tak prowadzona rozprawa budzi przekonanie, że sąd dąży do ustalenia prawdy i feruje wyroki, opierając się na prawdzie (w. SN z 8 kwietnia 1974 r., I KRN 2/74, OSNKW 7–8/1974, poz. 142). Za sprzyjającą realizacji zasady prawdy uznać też należy zasadę **równości broni procesowej**, czyli równości procesowej stron (zob. np. M. Wąsek-Wiaderek, *Zasada równości stron w polskim procesie karnym w perspektywie prawnoporównawczej*, Zakamycze 2003), jako że umożliwia ona każdej stronie procesu m.in. aktywność dowodową i udział w czynnościach dowodowych, a więc kształtowanie sytuacji, w której poprzez szansę dla obiektywizmu realna staje się możliwość dokonania prawdziwych ustaleń faktycznych. To samo można powiedzieć o **zasadzie bezpośredniości**, nakazującej sądowi m.in. bezpośredni kontakt z przeprowadzanymi w procesie dowodami, co sprzyja z kolei wyrobieniu sobie podstaw do poprawnych ocen wiarygodności dowodu.

10. Zasada prawdy wiąże wszystkie organy procesowe, przeto **także w postępowaniu przygotowawczym należy dążyć do wykrycia tego, co naprawdę zaszło i jak w rzeczywistości wyglądają fakty podlegające następnie ocenie prawnej**. Wybiórcza i niepełna interpretacja niektórych okoliczności, przy jednoczesnej rezygnacji z dokonywania czynności niezbędnych do pełnej realizacji zasady prawdy, zwłaszcza zaniechania poszukiwania dalszych dowodów, stanowi istotną wadę postępowania przygotowawczego (w. SN z 20 czerwca 1989 r., IV KR 118/89, OSNPG 2–3/1990, poz. 21).

11. Ponieważ art. 2 § 2 formułuje ogólną dyrektywę postępowania, przeto zarzut jej naruszenia podniesiony w środку odwoławczym czy w kasacji wymaga wskazania obrazy konkretnych przepisów, poprzez które jest ona realizowana, czyli wykazania zaistnienia określonych uchybień, w wyniku których nie doszło do realizacji zasady prawdy.